

65089

ELIZABETA

ali

pregnanci v Sibirii.

[*Estimé Marie-Joséphine Rivière*]

Povest

v

poduk in kratek čas.

Izdalo društvo sv. Mohora.

J. Vrhovnik

V Celovcu 1857.

Na prodaj v Celovcu pri J. Leonu, v Ljubljani pri Lercherju, v Gorici pri Soharju, v Gradcu pri Ferstelnu, v Mariboru pri Lejrerju, v Celju pri Geigerju, v Radgoni pri Weicingerju, v slov. Gradcu pri Zavadekimu, v Novem mestu pri Vepusteku, v Terstu pri Schimpfu, v Postojni pri Blazniku, na Dunaju pri Dirnböcku, v Zagrebu pri Županu.

Barbora K. Högred

ELIZABETA

65089

pregnanca v Sibiri

Natisnil Janez Leon.

Evangelij

Ljubljana

7. januar 1933

Faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Gegen die Drucklegung des slovenischen Manuskriptes: „**Elizabeta**“, wird in geistlicher Beziehung kein Anstand befunden.

F. B. Lavanter Ordinariat zu St. Andreä den 7.
November 1856.

In Abwesenheit Sr. Fürstbischöflichen Gnaden

Franz Fridrich,

Dompropst, Consistorial-Director.

Gegen die Drücklegung des slovenischen Manuskripts: „Kiliasets“, wird in geistlicher Beziehung kein Anstand befohlen.

F. R. Lavantz Ordinarius an St. Anthon dem 7.
November 1856.

In Abwesenheit Sr. Fürstbischöflichen Gnaden

Franz Wirthlich,

Dompropst, Obergerichtsdirektor.

Leopold Apath.

Povest.

Tobolsk, poglavitno mesto merzle Sibirije, stoji na bregovih reke Irtiša. Od severja ga obdajajo neizmerne dobrave, ktere se tje do ledenega morja¹⁾ raztegajo. Na velikem prostoru, kateri meri tisuč in sto ruskih verst²⁾, se nahajajo izsušene, hribovite in z večnim snegom pokrite goré, neobdelane, gole ravnine, kjer se zemlja clo v naj toplejših dnevih leta komaj za črevelj globoko odmekúje, kalne in široke reke, katerih ledeni valovi nikdar cvetečih trat niso orosovali. Bolj ko se severnemu tečaju (polu) zemlje približuješ, bolj zginjajo cedre, jele in druge visoke drevesa; le borno boričevje in drugo pri-
tlikovje se stiská po tleh in prerašča žalostne planjave. Na zadnje se izgubi tudi to borno drevjice in samo nepregledne močirja, z mahovino obraščene, se razprostirajo pred tvoji-
mi očmi. Pa tudi tukaj v sredi te strahovite

in večne zime se natora ni popolnoma iznebila svoje veličanske lepote in krasote. Pogosto so viditi prekrasne luči³⁾, ki svetlemu oboku enake severno nebó ožarjajo.

Proti jugu od Tobolska se razširja Ižimsko okrožje⁴⁾. Velike pustinje, z grobovi in mnogimi jezeri pokrite, locijo mesto od Kirgisov⁵⁾, še ajdovskega naroda. Na levi strani teče reka Irliš, na desni reka Tobol⁶⁾.

Bregovi te reke so goli in nerodovitni. Nič družega očesu ne predstavljajo, kakor groble naplavljenih pečin, iz katerih nekoliko jel kviško sili. V zadnjem kotu reke Tobola, več kakor šest sto verst od mesta Tobolska, stoji vas Zaimka v sredi pustotne zemlje. Vse, kar jo obdaja, je tamotno, kakor njeno sonce, megleno, kakor njeno podnebje.

Pa vendar se okrožje Ižimsko naj prijetniši kraj Sibirije imenuje; zakaj zima ne terpi tukaj dalje kakor kakih osem mescev in sonce skoz nekoliko poletnih dni toplejše posiva. Ali zima je tukaj strašno ojstra in huda. Severni vihar, ki tedaj neprenehoma razsaja, prinaša iz severnih ledovitih pustinj toliko mraza seboj, da po reki Tobolu že v mesecu septembru ledene plošče plavati jamejo; snega pa toliko namede na zemljo,

da se ga zemlja clo do mesca maja iznebiti ne zamore. Kakor hitro sneg prekopriva, je čudno gledati, kako hitro se drevje z listjem in njive z zelenjavo odevati jamejo. Dva — tri dni je zadosti natori, da vse svoje cvetje razvije. Človek bi mislil, da vidi in sliši travo rasti. Brezova mačica razsiplje prijetno dišavo, rujava kozja trava na vsih vlažnih krajih v obilnosti poganja. Trume labudov, ptičev, kakor risi prižanih (pisanih), trope severnih gosi igrajo na poveršju mnogih jezer. Sivi žerjav išče močvirjev, da si v terstju gnezdo napravi in ga skerbno s tankim sitom oplete. V dobravi skače veverica z drevesa na drevó in muli popke boričev in mehko brezovo perje. Po tem takem prihaja za stvari, ki v teh merzlih krajih bivajo, še nekoliko srečnih dni; ali za pregnane, ki tukaj stanujejo, ne rodi se srečnih dnevov.

Veči del tih nesrečnih ljudi stanuje po vaseh, s katerimi so posuti bregovi reke, od Tobolska tje do meje izimskega okrožja; drugi prebivajo po bajticah, ki semtertje po pustinji stojé. Nekterim daje cesarska vlada živež; drugi, za ktere vlada ne skerbi, žive od zimskega lova. Vsi pa, ki so primorani

v teh krajih živeti, se sploh obžalujejo in le nesrečniki imenujejo.

Dve, tri verste od Zaimke v sredi močvirne in lužnate dobrave, na bregu nekoga okroglega, globokega in z jablani in topoli obraščenega jezera je stanovala neka družina nesrečnih pregnancov. Ta družina je štela tri osebe; enega moža okoli štiridesetih let; njegovo ženo in hčer, ki je bila ravno v naj lepšem cvetu mladosti.

Zaperta v to puščavo, ni imela ta družina z nikom na svetu bližjega znanja. Oče je hodil sam na lov; v Zaimko nikdar ni zahajal; tudi njegove žene in hčeri ni nikdar tam viditi bilo. Razun neke tatarske ženske, ki je hišne posle opravljala, ni nikdo čez prag njih koč (bajte) stopil. Nikdo ni vedel za njih domovino, ne za njih rod, ne za njihovo kazen; samo tobolskemu guvernerju je bila znana ta skrivnost; in on je clo svojemu namestniku v Zaimki ni zaupal. Ko jih je njegovemu varstvu (nadgledstvu) predal, mu samo priporoči, da jim priskerbi primerno stanovališče, majhen vertec, živež in obleko. Ojstro pa mu zažuga, na to paziti, da se z nikomur zun hiše ne obha-

jajo, in posebno, da vse pisma obustavlja, ktere bi se ruskemu carju poslati prederznili.

Iz tolike skerbi od ene strane, in iz tolike ojstrosti in skrivnosti od druge, se je moglo soditi, da je pod prostim imenom: „Peter Springer,“ kakor se je pregnanec sploh imenoval, kako slavnije in imenitnije ime zakrito. Marsikteri si je glavo belil, kdo in od kod da so ti ljudje, pa vse je bilo zastonj. Naslednje se je na nje popolnoma pozabilo. Samo od časa do časa je zablodil kak lovec do bregov tega jezera. Na njegovo uprašanje, kdo da so prebivavci na bregu stoječe kočje, se mu je vselej odgovorilo, da so nesrečniki. Od usmiljenja ganjen je vsak soped hitro odšel in iz globočine svojega serca izdihnil: Bog daj, se tim še enkrat srečno v svojo domovino poverniti!

Naš Peter si je svoje prebivališče sam iz jelovine napravil in s slamo pokril. Gromade kamenja so ga branile severne burje in valov jezera. — Perve dni spomladi so jele iz njegovih špranj raznoverstne gobice gnati, nektele blede rumene, druge žolte in modre, podobne tistim, ki na Bajkalskem jezeru rastejo; in v te špranje, v ktere so silni viharji nekaj parsti namedli, so skušale

mladike borovja in družega germovja svoje žile nastaviti.

Na uni strani ni bilo družega lesovja, kakor nekaj germovja; in za njim je bilo viditi neizmerne pustinja, z mnogimi grobovi obsute. Mnogo grobov je bilo že razberskih, žlahne reči pobrane in kosti mertvih semtertje razmetane. Gotovo bi bili ti grobovi pozabljeni ostali, ko bi jih ne bila človeška lakomnost zasledila in vse zlate dragotine pobrala, ki so bile z merliči vred v krilo zemlje shranjene.

Ne daleč od tega jezera na ti veliki ravnini je stala lesena cerkvica, od nekih kristjanov postavljena. Viditi je bilo, da so grobovi okoli tega blagoslovljenega kraja večidel še nepoškodovani ostali. Pred tim sv. križem, kateri ljudem vse kreposti pred oči postavlja, se človek ni prederznil, prahú rajnih mertvih v svojem pokoju motiti in gerditi. Na tih pustinjah ali stepah⁷⁾ (kakor se v Sibirji sploh imenujejo) je bival Peter z drago ženico in ljubo hčericó. Vsako jutro dolge in ojstre zime tega podnebja se je podajal na lov losov ali alcenov (Elen-thiere), ki se posebno radi od osikovine in topolovega listja živé.

Včasi je ujel tudi kako sobolovo kuno (Zobelmardeer), ki se le redko kdaj tu nahajajo, ali kako belo lasico, katerih je že več tukaj najti. Za dnar, ki ga je za kože prejemal, je dajal ženi iz Tobolska potrebne hišne sprave in hčeri nekaj bukvic prinesiti. Dolge večere so okoli tople peči skupej sedeli, in oče in mati sta mlado Elizabeto podučevala. Večkrat je brala kaj iz sv. zgodovine; oče jej je razlagal in priporočeval tiste reči, ktere so bile primerne, njeno nedolžno serce požlahnovati, in mati pa tiste, ktere bi ga ganiti mogle. Pervi jej je kazal krasoto slave in viteštva, druga celo lepoto pobožnega zadržanja in čedne dobrote. Oče jej je govoril o veličanstvu kreposti, mati pa o tem, kar ona ljubeznivega in tolaživnega v sebi imá. Pervi jo je učil, kako je treba krepost čislati, druga pa, kako jo ljubiti. Tako sta se trudila obá, oče in mati, da bi svojo hčer s potrebnimi vednostmi navdala in jo z ljubeznijo do vseh čednosti navdahnili.

Kakor hitro pa je jel sneg prekopnjljati in zemlja zazelenjavati, se je blaga družina navadno na vertecu razveselovala.

Oče je gredice napravljaj, mati Fedora semenje pripravljala in Elizabeta ga je sejala. Njih vertec je bil ograjen plotom belega gloga in krušine, ktero germovje se v Sibirii zlo štimá, ker njegov cvet prav lepo diši. Posebno je skerbel oče za neko pod tim merzlim podnebjem neznano cvetlico. Kakor hitro je pricvetela, jo uterga, pritisne na ustnice, jo pokaže dragi ženici in okinča ž njo čelo svoje hčere rekoč:

„Elizabeta! naj te okinčam s cvetjem tvoje domovine; tebi je podobno; pricvetuje kakor ti v pregnanstvu. Oh, da bi ne móгла kakor cvetje tukaj žalosten konec uzeti.“

Večidel je bil molčeč in zamišljen. V globoke misli utopljen je sedel cele ure na ravno taisti klopici, oči na eno mesto uperte. Teški zdihleji so se mu rinjali iz pers. Nič ga ni moglo zbuditi iz globoke zamišljenosti, ne društvo ljube žene Fedore, ne pogled cveteče hčeri Elizabete. Večkrat na mah kviško poskoči, jo objame, pritisne k sercu in potem sopet z milim glasom zakliče:

„Naprej, naprej z detetom, Fedora! nje in tvoja nesreča me bo v grob potlačila.

Ah! zakaj si mi v to puščavo sledila! Ako bi me bila ti samega pustila, ako bi bila zadovoljna in visoko spoštovana v svoji domovini ostala, jez bi, se mi zdi, brez tuge in žalosti v tej pustinji živel.“

Pri tacih in enacih besedah so Fedoro vselej solze polile; nje pogledi, nje besede, in celo nje djanje in nehanje je kazalo neizmerno ljubezen, po kateri je z svojim možem združena bila. Ne eden dan bi ona od njega odločena ne mogla živeti; ž njim združena ni čutila nesreče, v katero jo je britka osoda pahnila.

Fedora, čeravno že čez štirideset let stara, je bila še prav zale postave, svojemu možu, svoji hčeri in Bogu enako udana. Te trojne ljubezni ni mogel noben čas ugasiti. Karkoli je zamogla, je storila, da bi serce svojega moža razveselila. Na naj skrivniše njegove misli je pazila; kar mu je na očéh brala, je hitela storiti, še preden je kako željo izrekel. V celem malem stanovališču je bil red in čistota. Naj večja soba je bila spavnica. Velika peč jo je grela. Zakajene stene so bile z raznimi podobami in risanji od Feodorine roke in njene hčeri okinčane. Okna so bile oskerbljene steklenimi šipami, kar je tu le redko kje

najti. Bile ste še dve izbice. V eni je spavala Elizabeta, druga je bila za mlado tatarsko služabnico in za kuhinsko in vertnarsko orodje odločena.

Tako so tekli tedni ti družini med domačimi opravili. Ko je pa prišla nedelja, Gospodov dan, je Fedora bitko izdihovala, da ni mogla pričujoča biti očitni službi Božji. Cel dan je skorej v molitvi prebila.

Elizabeta, od svojega četrtega leta tukaj odrejena, ni poznala druge domovine. Marsikaj lepega je najdla v teh krajih, za ktere je bila natora skorej nar manj skerbela. Plezala je po hribih in skalah, ki so jezero obdajale, da si poišče jajc kraguljev in belih jastróbov, ki so čez leto semkaj gnezdit prihajali. Pogosto je lovila divje golobe in je ž njimi svoj kokošinjak napolnovala. Drugikrat je sopet lovila razne ribe, ki so v velikih trumah po jezeru plavale. Nikdar skoz cele srečne leta otroške mladosti jej ni prišlo na misel, da bi na svetu srečnišega življenja biti zamoglo, kakor je njeno.

Njeno zdravje se je krepčalo v zraku, njena postava se je od dne do dne lepše razvijala, in na njenem licu, kjer je pokoj nedolžnosti počival, se je vidila vsak dan

kaka nova milina pricvetati. Tako je rasla, daleč od sveta in ljudi, ta devica v lepoti samo za oči njenih starišev, kakor edina radost njihovega serca; podobna cvetlici v puščavi, ktera se, če je ravno nikdo ne vidi, v svojih lepih barvah razvija.

Elizabeta, ktera razun svojih starišev nikogar ni poznala, jih je ljubila z naj svejšim in naj čistejšim plamenom. Oni so jej bili vse: varhi nje slabosti, tovarši njenih iger in njeno edino društvo. Ničesar ni znala, česar bi se ne bila od njih naučila; svoje vednosti, svoje izobraženje, vse je imela od njih. Vidila je, da vse od njih dohaja, da sama po sebi nič ne zamore. Bila je popolnoma srečna v svojih prvih letih.

Ali srečne leta detinske mladosti kmalo pretečejo. Elizabeta dorašča, njen um se bolj in bolj razvija. Sedaj je pervikrat zapazila solze svoje matere; vidila je, da je oče nesrečen. Večkrat jih je prosila in prosila, da bi jej odkrili uzrok svoje žalosti; ali nikdar ni mogla družega odgovora dobiti, kakor da žalujejo za svojo domovino. Ali imena tote domovine, ne časti, ki so jo tam uživali, ji nikdar ne odkrijejo. Bali so se jej povedati, s kakšne visokosti so padli

v pregnanstvo, da bi tudi njenega čistega serca s tugo in žalostjo ne napolnili. Ali komaj je blaga hči žalost svojih starišev spoznala, so bile nje misli vse drugačne kakor popred. Celó nje bitje se je popolnoma spremenilo. Veselice, ktere so nje nedolžno serce tolikokrat razveselovale, so izgubile svojo milobo in mikavnost. Nje kokošinjak je bil zapuščen; pozabila je svojega cvetja in nehala je ljubiti svojih ptic. Ni več dohajala na bregove jezera svojih udic razstavljat ali se v čolniciu po jezeru vozit, — prihajala je le semkaj samote iskat, da je tam nikdo v njenih mislih ne moti. Mislila in premišljevala je zmiraj le eno namero, ktera je njenemu duhu in sercu edino veselje postala. Pogosto je sedela verh pečine, in je premišljevala v svojem sercu, kako bi zamogla svojim starišem solze ustaviti. Oni so jokali za domovino. Elizabeti sicer ni bilo znano, ktera je ta domovina, ali ker je svojega očeta zmiraj za taisto solze točiti vidila, jej ni bilo toliko na tem ležeče, jo spoznati, kakor jo svojim starišem sopet pridobiti. Tedaj je povzdignila svoje oči proti nebu in ga prosila pomoči; in sopet se je vtopila v tako

globoke misli, da je velikrat ne padajoči sneg, ne tuleči veter iz nje sanjarij ni zamogel prebuditi. Ko so jo pa poklicali nje stariši, in jo iz sanj prebudili, je hitela poslušat očinih naukov in materi v gospodinstvu pomagat. Naj je bila sama, ali pri svojih stariših, naj je kaj brala, ali šivala, noč in dan zmiraj je bila nje edina misel, kako bi ljubim starišem sopet ljubo domovino pridobila. Ali skerbno jo je zakrivala v svojem sercu, da bi je pred časom odhoda nikdo ne zaznal.

Terdno je sklenila oditi; hotla se je odtergati iz naročja svojih starišev, da se podá sama, peš tje do Petrograda, da svojemu očetu milost izprosi. To je bilo prederzno in nevarno podvzetje; pa mlada, plaha devica se ga vendar ne prestraši. Vidila je v duhu velike opovere in nevarnosti; ali stanovitnost njene volje in zaupanje v Boga jo je oserčevalo in s sladko nado navdajalo, da bo vse težave srečno premagala. Jela je misliti, na katero vižo bi bilo mogoče, svojo namero nar ložej izpeljati; pa se vendar prestraši, ko pomisli, da ji je cela zemlja popolnoma neznana. Clo do naj bližjega selišča ni znala poti, in

kako bi zadela prave poti do daljnega daljnega Petrograda? Kako bi se zamogla na potu s tolikimi narodi zastopiti, katerih jeziki so jej bili popolnoma neznani. Mógla bi na potu vbogaime prositi in se od milošnje tujih ljudi živiti. Pa kolkokrat je slišala očeta tožiti čez neusmiljenje ljudi; bala se je torej njihove miloserčnosti na pomoč klicati. Nježna skerb starišev je jej bila predobro znana, da bi bila upati mogla, da jej bojo dovolili, se na daljni pot podati. Pri njih ni smela v tej reči pomoči iskati. Ali na koga bi se obernila v tej samotni pustinji, kjer je od celega sveta odločena v samoti živela? In kako bi zamogla upati, da bo tam pomoči najdla, kamor je bilo celemu svetu pristopiti prepovedano. Pa vendar ne obupa. Spomni se neke dogodbe, po kateri je bil nje oče na čudno vižo smerti rešen, in spozna, da ga ni tako divjega mesta, kjer bi Božja previdnost ne zamogla prošenj nesrečnikrv čuti in jim pomoči poslati.

Minulo je nekoliko let, kar je bil Springer enkrat po zimi na lovu na verhovih bližnih gor po nekem mladenču iz velike nevarnosti rešen. Ta mladenč je bil sin gospoda Smolova, tobolskega namestnika.

On je vsake zime dohajal, po ižimskih stepah servernih jelenov in kun lovit in v okolici Zaimke uralskih medvedov pobijati.

Na takem lovu bil je mladi Smolov Springerja rešil. Njegovo ime je bilo torej pri pregnanih češčeno in drago. Zlo zlo bilo je Elizabeti in njeni materi žal, da svojega dobrotnika poznale niste. Rade bi ga bile blagoslovile, ker jima je očeta rešil. Vsakdan so tedaj vsi skupej za njega molili, in vsako leto, če se je lov začel, so upali, da jih bo mladenč obiskal. Ali le ga ni bilo. Ni smel do njih, kot nobeden človek. Taka je bila cesarska zapoved, in on tudi še pomislil ni, da bi kdaj postave prelomil; vsaj ni vedel, kaj da revna bajta zakriva. —

Elizabeta je pač spoznala, da bo težko brez človeške pomoči iz puščave prišla; mnogokrat je torej mislila na Smolova. On bi bil jo lahko vsega strahu rešil in ji vse zavere premagal. Kdo bi ji ložje vse pote od Zaimke do Petrograda razjasnil, kdo bi jej bolj prav povedal, kako do cesarja priti? In ko bi se tobolski namestnik razkačil, ker je ušla . . . ali bi ga kdo prej utolažil kot lastni sin? Iz ljubezni do sina bi ne kaznoval njenih staršev, ker hčeri niso varovali. —

Tako je Elizabeta premišljevala. Zima bila je blizo in berž ko ne bo tudi mladi Smolov na lov prišel. Hotla ga je torej poiskati, hotla ga je viditi in ž njim govoriti.

Tedaj, ko je Springer ženki in pa hčeri pravil, v kaki nevarnosti da je bil, ste se obe zlo zlo jokale in žalile. Obljubil jima je torej, da ne pojde nikdar več na medvede, ampak da bo le veverce in drobne živali streljal. Vendar pa je Fedoro vselej skerbelo, kedar je od doma šel. Bila je nemirna in žalovala je, dokler ga ni bilo nazaj. Zmirom je menila, da je v nevarnosti. —

Debel sneg pokriva mervto zemljo. Hud mraz brije po puščavi. Springer zadene nekega jutra puško, ter se poda na lov. Objame ženo in hčer in jima obljubi, da se še pred mrakom verne. Ali dan poteka, noč se bliža in Springerja ni domu. Pervokrat ni bil danas mož beseda, in Fedoro je bilo zlo, zlo strah zavolj njega. Že je Elizabeta hotla za očetom pogledati, ali vendar le ni mogla mater samo žalostno zapustiti. Fedora slaba in bolehra si ni nikoli iz bajte zupala, ali danas jo skerb in strah primorata, da se napravi moža iskat. Obe tedaj

se napotite. Mraz je bil ojster. Visoke jele so se šibile pod snegom, ki se je lesketal o zadnih sončnih žarkih, da ga je bilo čudno gledati. Noč je zmirom gosteja nahajala, in nezmerna ravnina bila je nekako žalostna. Fedora je pri vsaki stopinji pešala. Elizabeta pa, ki je v tem kraju odraščala, bila je terdna in močna. Podpirala je svojo mater in počasi ste naprej stopale. Noč je postajala zmirom tamneja, in Fedora je čisto oslabela. „Mamka, — pravi Elizabeta — dan se nagiba, počijte si malo tukej le, jaz pa naj sama grem naprej do one hoste. Če bi delj čakale, bi ob mraku očeta morebiti ne ugledale.

Fedora se nasloni na neko jelo, in Elizabeta odide. Nizki grički se uzdigajo v veliki ravnini. Deklica stopi na enega, in se žalostna in solzna okoli in okoli ozira, če bi kje očeta ne spoznala. Ali vse je bilo tiho, samotno. Vidila ni ničesar. Kar malo poznej čuje rožlanje neke puške, in že je gotovo mislila, da se oče bliža. Hiti tje, od kodar je žvenk čula. Kmalo vidi nekega človeka, ki se je pripogibal, kot bi po tleh nekaj iskal.

„Atej, atej, ali ste vi?“ Elizabeta urno praša. —

Elizabeta.

Človek se ogleda. Ni bil oče. Lice njegovo blo je mlado in lepo in opazivši dekleta se je zlo čudil.

„Oh, vi niste moj oče — žalostna Elizabeta pravi — ali ga morebiti niste vidili v pusti? Ali mi ne morete povedati, kje da bi ga našla?

„Ne poznam vašega očeta, odgovori mladenč — ali to pa vem, da ne smete sami bloditi po tem snegu. Nevarno je tukaj za vas. Ali se ne bojite.

„Ah, — mu seže ona v besedo — ne bojim se ničesar. Oh da bi le očeta našla —“ In se ozira proti nebu, in nedolžno njeno oko je bilo tako lepo viditi, da je bil mladenč čisto ginjen.

„Kako pa je ime vašemu očetu?“ jo milo praša.

„Peter Špringer“ pravi dekle.

„Kaj? urno kliče mladenč, — Vi ste Špringerjeva hčer? Vi ste doma v oni bajti pri jezeru? Vtolražite se, poznam vašega očeta. Pred kako uro me je bil zapustil in je šel domu; zdaj že mora doma biti.“

Kdo je bil srečnejši od Elizabete. Zletela je kot serna do svoje matere. „Mati! oče so že doma!“ vesela pravi, brez da je še vidi.

Ali mati se ne oglasi; ni je bilo več tam. Prestrašena kliče Elizabeta mater, kliče očeta, in res jej nekdo daleč pri jezeru odgovarja. Urno leti proti domu, in na pragu vidi očeta, vidi mater; oba sta jo serčno objemala. — Mati in oče in hčer — vsi so se po drugih potih domu vernili. In zdaj so bili vsi spet združeni in veseli. — Zdaj še le vidi Elizabeta, da je oni mladenč za njo hodil. Špringer ga vidi in žalostno pravi:

„Pozno je že, gospod Smolov, ah in veste, da vas ne smem prenočiti, še za eno noč ne.“

„Gospod Smolov!“ — se oglasite mati in hčer — gospod Smolov, naš rešitelj, on je tukej? — in obe mu padete pred noge. Fedora jih rosi s svojimi solzami, Elizabeta pa mu pravi:

„Gospod Smolov! vsak dan smo molili za vas, odkar ste nam očeta smerti oteli. Bog vas blagoslovi!“

„O blagoslovil me je že, ker me je semkej pripeljal; — zaverne mladenč, — gotovo tolke hvaležnosti zaslužil nisem.“

O tem je noč doverh nastopila. Gost mrak je kril hosto in pusto.

Pot v Zaimko bila je po taki temi nevarna in Špringer je mogel torej svojega rešitelja prenočiti. Seveda je bil tobolskemu namestniku terdo obetal, nobenega človeka ne pogostiti, in groza ga je bila, da mora danas svojo prisego prelomiti. Naj prej je djal, da hoče mladenča do Zaimke spremiti; ali Fedora ga jokaje prosi, naj gosta prenoči. — Smolov pa pravi:

„Gospod Špringer! dobro vem, da bi po pravici ostati ne smel, vem, kaj vam carjeva volja zapoveduje, ali prenočite me danas, gotovo moj oče zavolj tega ne bo hud! še hvaležna vam bova oba za to dobroto.“

Vesel prime Špringer mladenča za roko, ga pelje v izbo in oba sedeta za peč. Fedora pa in Elizabeta greste večerjo pripravljat. Elizabeta je bila oblečena kot tatarska kmečka deklica. Nosila je rudečo janko in pa nogovice iz jelenove kože. Lasje je imela v kite spletene, ki so po životu visile. Ali vendar le je vsakdo precej vidil, da ni bila kmečka deklica. Bele roke in gosposke lica so te precej prepričale, da je bila žlahnejega stanú. In gibati in vesti se je tako

lepo znala, da jo je bilo veselje gledati. Že sperva je mladenču dopadla.

Tudi Elizabeta je upirala oči v mladenča; ali njeno serce ni čutilo ljubezni. Bila je nedolžna, kot rožica, ki je ravno iz zemlje zrasla. Njene misli so bile čiste, njene želje svete želje. Čutila ni drugega, kot kako bi svoje starše rešila; — premišljevala je Smolova; zakaj menila je, da ji nobeden pomagati ne more, kot on.

Pri večerji je pravil Smolov Špringerjevim, da je še le nekoliko dni v Zaimki, da je čul, kako po tih pustah volki razsajajo, in da bo kmalo velik lov nad te divje zverine.

„Oh, menda vendar ne pojdeš ti tudi na lov, — pravi Fedora svojemu možu, — nikar se mi ne podajaj v nevaršine; vsaj veš, da mi je tvoje življenje čez vse drago.“

Nikar, nikar, Fedora! — odgovori Špringer živo, nikar ne onegaj. Kaj je moje življenje? Ah majhno betvo je! Ali veš, zakaj si pregnana? Ali veš, kaj te lahko spet v ljubo domovino pelje — ali veš?“ — Ženko solze polijo, Elizabeta pa ustane in prime očeta za roke, ter pravi:

„Očka! veste, da ste me v ti puščavi izredili. Nimam torej druge domovine, in

jaz in mati sve čisto srečne, da sve le pri vas. Naj vam pričuje materno serce in moje, da brez vas ne moreve živeti, tudi v lepi domovini ne. —“

„Ali čujete, gospod Smolov? — zdihuje Špringer — Mislite morebiti, da moram biti srečen, ker ste obe tako terdne v nesreči. Ah, ali meni vselej serce prebode, kadar ju pogledam! Zavolj mene ste tukej v puščavi.

„Oče, oče, — mu seže deklica v besedo; — glejte, vas imam, imam drago, predrago mater, in več mi ni potreba?“

„O! dete — zavrača Špringer in žalost ga prevzema, — nikdar si ne boš uživalo veselja, kakoršnega bi ti rad pripravil. O nedolžno serce, ne poznaš še nesreče, v kateri živiš, ali ah jaz jo mesto tebe čutim, ker sim nekdam srečen bil.“ —

Pri teh pogovorih si je Smolov večkrat kako solzo iz oči brisal. Hotel je govoriti, ali ni mogel. Slednič pa pravi:

„Gospod Špringer! ne mislite, da ne vem, kaj je nesreča. O gledal sem nesrečo, grozno nesrečo. Gledal sem v strašni Berezovski ⁹⁾ puščavi mnogo pregnanih; gledal sem gorke solze, slušal britko zdihovanje nesrečnih. V divji pustinji sami živé, brez prijateljev,

brez tovaršev. Nikdar ne čujejo kakega milega človeškega glasú. Ali niso taki nesrečnejši od vas? —“

„In glej, ljubi moj — se oglasi Fedora in milo pravi, — Ali ti ni Bog še hčeri pustil? In praviš, da si vse izgubil? Ko bi ti nesreča še njo uzela, kaj bi še le tedaj rekel? —“

Špringer, ginjen in solzen prime Fedorino in Elizabetino roko, serčno obe k sercu pritiska in pravi:

„Ah čutim, čutim, da nisem vsega izgubil, da mi je naj boljše še ostalo! —“

Ko se je razdanilo, se poslovi Smolov spet od pregnanih. Žalostna je Elizabeta za njim gledala. Ah kako rada bi mu svoje serce razkrila. Ali nikdar ni mogla sama ž njim govoriti, vpricho staršev pa ni hotla. Vendar pa je upala, da Smolov večkrat pride. Torej mu pravi živo:

„Jelite gospod, da nas še večkrat obiščete? Ah da bi vas mnogokrat vidila, ki ste mi mojega očeta rešili.“

Špringer se je ustrašil takih besed, posebno ker jih je hčer njegova tako milo, tako prijazno izgovorila. Djal je, da ne bo nikdar več svoje prisege prelomil, da ne bo nikdar več kakega človeka prenočeval. Ali Smolov

obljubi, da bo svojega očeta prosil za pregnane: „Gotovo, — pravi, — meni oče ne bodo prepovedali, včasih vas obiskati. — Gospod Špringer, ali imate vi kaj prositi? Povejte mi in vse sporočim svojemu očetu. —“

„Nimam ničesar prositi“ odgovori Špringer.

Smolov pobesi žalosten svoje oči in praša potem Fedoro, ali ima ona kako prošnjo. —

„Gospod Smolov, — se oglasi ženka, — prosim prav serčno vašega očeta, naj smem vsako nedeljo v Zaimko k sveti maši.“

„Dobro!“ pravi Smolov in se napravi na pot. Šel je od tod žalosten in vendar srečen.

Nekega večera je sedel Špringer žalosten za mizo. Bridko je zdihoval. Poleg njega je Fedora pridno šivala. Ali ko ženka svojega moža žalostnega vidi, ji pade igla iz rok, in gorko je prosila Boga, naj bi očeta ji utolažil. — Elizabeta ju je gledala, in kako ji je srce kipelo! Mislila je na srečne dni, ko bo oče spet prost. Zakaj gotovo je verovala, da ji bo Smolov krepko pomagal. Ali je pa mogla starišev zapustiti, in jim ne povedati, kam da gre? Nikdar! Skerbeli bi se za njo, žalovali bi, če bi jim ušla. Kaj takega ji mehko serce ni dopuščalo. Razodeti jim hoče svoje misli in ravno danas se ji to naj pripravnejši zdi.

V tihi kamerici pade na kolena in goreče moli in prosi milostlivega Boga, naj bi ji pomagal. Potem se bliža očetu, se nasloni na stol, kjer je sedel in dolgo molči. Čakala je, da bi on začel govoriti. Ali ker tega ni dočakala, povzame ona sama in pravi:

„Oče, ljubi oče, dajte naj vas nekaj prašam.“

Šprinter z glavo prikima.

„Unidan vas je bil mladi Smolov prašal, ali imate, kaj prositi tobolskega namestnika? Vi ste rekli: „Ničesa!“ — Očka, ali si res ničesa ne želite?“

„Ničesar, kar bi mi dati mogel.“

„Kdo pa vam more dati, kar si želite?“

„Pravica, pravica sama!“

„In kje bi se pravica našla, oče?“

„V nebesih, gotovo, na zemlji nikjer, ah nikjer!“

To izgovori in postane še žalostnejši. Zamišljen nasloni glavo ob roki.

Elizabetha molči, zadnič pa živo pravi:

„Oče! mamka! poslušajte me. — Danas je moj rojstni dan; danas je sedemnajst let, kar sim po vas prijela to življenje, ki vam je vedno udano, in zato srečno. Sleden dan ste mi kaj dobrega storili; o kako vam morem

poplačati vse dobrote. Ljubim vas, častim vas! ali kaj je moja ljubezen, kaj moje spoštovanje, če vam obojih skazati ne morem? O oče, o mamka, ne bodite jezni, če vam enkrat kaj storiti hočem; ne serдите se, če vam razkrijem neko skrivnost, ki mi že dolgo in gorko v sercu leži. —“

„Hčerka! kaj hočeš od mene?“ ji Špringer ojstro v besedo seže. —

„Razodenite mi vse, kar mi je treba vedeti, da vam svojo ljubezen skazati zamorem. Bog ve, kaj me je primoralo, da vas kaj takega prosim. —“

Po teh besedah poklekne pred očetom in ga solzno gleda. Žlahna njena duša se je — bi rekel — zlila v njeno oko in lahko je Špringer spoznal, kaj da deklica hoče. Serce ga je bolelo, ni mogel ne govoriti, ne jokati. Molcé in stermé je stal pred njo; zdela se mu je, kot kako nebeško bitje. In krepki mož, ki je za se vsako nesrečo moško prenašal, bil je ganjen, da se ni mogel zbrihtati. — Elizabeta je še vselej klečala pred njim in ga solzna prosila. Zdaj pa se bliža mati, ter jo vzdigne. Ona ni hčeri v oči vidila, in zato še kar mislila ni, kar je Springer

že vedel, — namreč, da hoč Elizabeta stariše rešiti. —

„Zakaj — pravi ženka — zakaj bi ne razodel hčeri svoje nesreče? Ali se ti premlada zdi? Ali se bojiš, da bi ji serce opadlo, ko bi vse zvedela?“ —

„Ne, odverne Špringer, in Elizabeto stermo gleda — ne bojim se, da bi preslaba bila. —“

Pri teh besedah je vedla Elizabeta, da jo je oče zastopil. Gorko mu stiska roko in molči, zakaj ni še hotla u pričo matere vsega razodeti, ker bi Fedora preveč tarnavala in žalovala. —

O moj Bog — pravi Špringer — odpusti mi, če sem kedaj godernjal v svoji nesreči! Ah, nikdar nisem porajtal, kaj da mi je še ostalo, štel sem le vse, kar sem zgubil. — Elizabeta, dvanajst žalostnih let si mi iz duše izbrisala!“ —

„Oče — odgovorí dekle — dostikrat se je kaj takega že na zemlji zgodilo, zato mi ne pravite, da sreče ni upati. Razodenite mi — zarotujem vas —, kje je vaša nesreča, kako je pravo vaše ime?“

Nesreča? O nesreče ne čutim nobene več, moja domovina je tam, kjer si ti poleg

mene, — in moje ime je srečen oče Elizabetin.“ — „O dete moje! — pristavlja Fedora — še bolj, trikrat bolj te hočem ljubiti, ker si mi očeta potolažila.“

Pri teh besedah Špringer ni bil več svest svojih sil. Gorko objame Fedoro in Elizabeto, solze mu vrejo po licu, in ginjen kliče:

„O Bog, odpusti, da sem bil kedaj nezadovoljen!“ —

Ko so bli vsi spet malo mirneji, pravi Špringer:

„Obljubim ti, ljubo dete, da ti hočem vse razkriti, kar vedeti želiš. Ali čakaj nekoliko dni; danas mi ni mogoče, od nesreče kaj pripovedovati; zakaj preveč sem srečen.“

Pokorna Elizabeta več terjala ni. Čakala je dneva, ki ji razjasni očetovo in materno nesrečo, ali zastonj ga je čakala. Zdelo se ji je, kot da bi se Špringer bal, ji kaj povedati. In Špringer sam bil je v zadregah. — Vedel je, da ni druge poti do sreče, kot da se hčer na pot napravi. Pa spet je premislil vse nevarnosti, — in ah takim nevaršinam hčeri prepustiti ni mogel. O kako rad bi bil svoje življenje daroval — ali Elizabetinega življenja zastaviti mu ni bilo mogoče.

Res je bil Elizabetin sklep čuden, in stariši ga niso mogli poterčiti. To je deklica dobro vedla. Zato je rajši čakala, dokler vse zapreke premaga, katerih bi se stariši strašili. — Hotla se je tedaj še prej s Smolovom pogovarjati. Zakaj menila je, da bi jo stariši zavolj ojštega mraza ne spustili od doma. Torej je hodila vsak dan po puščavi; naj je sneg steze zamedel, naj je zemlja mrazú škripala, naj je vihar drevesa pipal, — ničesar je ni zadrževalo. Tako se je vadila mrazú in hudega vremena. —

In vreme je v Sibirii včasih hudo, hudo. Ravno se ti še modro, čisto nebo smehlja, kar pridirjajo od severne in južne plati nenkrat vetrovi in priganjajo černe oblake. In če se vetrovi srečajo, je burja strašna; nobeno drevo ne stoji dosti možko, da bi ga vihar ne poderl. —

Nekega jutra bilo je Elizabeto ravno neko tako vreme vjelo. Viditi, da ne more naprej, beži v neko leseno cerkvico, ki je blizo jezera stala. Vihar tuli okoli hrama in strašno bije ob šibke stene, berž in berž jih žuga podreti. — Brez strahu kleči Elizabeta pred oltarjem. Ker je njeno življenje bilo starišem posvečeno, je terdo upala, da jo bo

Bog varoval, — in tako terdno upanje, če si človek sam več pomagati ne ve, — pač kar v pobožnih sercih živi. — In to upanje Elizabetino je bilo tako veliko, da se ni nič kaj menila za viharje, za grom in tulenje. Trudna se spusti ob znožji oltarja in vsred grozних nevarnosti mirno — zaspi. —

Ravno tisti dan se je bil Smolov iz Tobolska povernil. Perva skerb mu je bila, da je pregnane obiskal. Sporoči Fedori, da ji je njegov oče dovolil, v Zaimko v cerkev hoditi. Ali zastran Špringerja so bile pa zapovedi ojstreje kot prej. Seveda je tobolski cesarski namestnik svojemu sinu dopustil, da sme Špringerjeve obiskati; ali zadnokrat se naj to zgodi, je pristavil.

Mladenč je bil verlo žalosten, ker ima danas zadnokrat Elizabeto viditi. Ali ko se Špringerjevemu domu bliža, ga spet serčno veselje navda.

Stopivši v bajto Špringerjevo je Smolov Elizabete — zastonj iskal. Vidil je, da bo mogel že prej oditi, preden se ona verne; in odkritoserčni mladenč svoje žalosti ni zakrival. Zastonj je Fedora ga sto in stokrat blagoslovljala, zastonj ga je Špringer svojega dobrega rešitelja imenoval — Smolov svoje hvale skor

čul ni. Zmirom se mu je ime Elizabeta v jezik zapletalo.

Prosil je Špringer mladenča večkrat, naj skor zapusti njegovo hišo, vsaj ve cesarsko prepoved. Smolov pa je vedno kaj novega vedel povedati, kar tolko da se je delj mudil. — O tem pa se je zunaj burja razvila in pregnani so jeli stokati za Elizabeto.

„O dete moje! kaj se mu je zgodilo! — kliče obupno dobra mati.“

Molče uzame Špringer gorjačo v roke in se napravi hčerke iskat. Smolov hiti za njim. Veter je silno pihal, hrasti so treskali v tla, da je bilo strah. Kdo hi si upal v hosto brez grozne nevarnosti? Špringer svari mladenča, naj ne tvega življenja! pa je malo pomagalo. Smolov je spoznal nevarnosti, ali bal se jih ni. Srečen je bil, da more za Elizabeto kaj storiti.

„Na katero plat greva?“ praša Smolov.

„Do velike pušče — odgovori Špringer — tje hodi vsak dan. Menim, da je morda v cerkvico bežala. —“

Več nista govorila. Nemirna sta bila oba in si nista imela kaj povedati. Brez strahu stopata naprej, se gibata in klanjata umikaje se vejam, ktere je veter ob tla metal. Burja

jima je sneg v obraz pihala — zadnič pa sta vendar iz hoste prišla do velike pušče. Tam se jima seveda ni bilo treba bati odterganih vej in polomljenih dreves, pa vihar je tako strašno veršel, da sta mnogokrat obstajala, clo ob tla ju je bil včasih veter sunil. — In oddaleč gledata majhno leseno cerkvico. Strah ju spreleteva, ko bi Elizabeta res v nji bila, — zakaj zdaj in zdaj sta menila, da jo burja podere. Hitita naprej. V strašni skerbnosti prehitita Smolov Špringerja, stopi prvi v cerkev, in vidi tam, — skor je menil da sanja — vidi tam Elizabeto; in Elizabeta ni bila bleda, prestrašena, sladko je spala ob oltarskem znožju. Čudé se postane in pokaže jo Špringerju. Ginjena padeta oba pred oltar in molita Boga, ki je revno pobožno stvar, tako milo obvarval. Oče se nagne k licu svoje hčeri, mladenč pa stopi nazaj, kot bi ne bil vreden, pobožne device od bliza gledati.

Elizabeta se zbudi, vidi svojega očeta, ter ga serčno objame. — „Ah! — pravi, — dobro sem vedla, da vi nad menoj čujete, ljubi oče!“

„Nesrečno dekle, kolko skerbi si pripravila meni in ubogi materi!“

„Ah, odpustite mi. Naj gremo urno domu, jo tolažit.“

Zatim se dvigne in vidi Smolova.

„O! — milo pravi, — vsi moji branitelji so na nogah, vsi čujejo nad menoj: Bog, moj oče in vi.“

„Norka! — se oglasi spet Špringer, — praviš, da bi šli k materi, pa ali tudi veš, če ti bo mogoče hoditi, ali ne? Ali se bo ustavljalo rahlo tvoje telo silni burji. Clo jaz in gospod Smolov sva jo komej premagala.“ —

„Poskusimo, — odgovori Elizabeta — vedite, da imam več moči, kot mislite. In vseč mi je, da se prepričate, kolko lahko storim, da le mamko svojo potolažim!“

In ko je govorila, se ji je živ plamen svetil v očeh, in lahko je Špringer spoznal, da še zmirom misli na pot do cesarja. Potem se opira deklica na rame očetove in Smolove, in oba jo s svojima plajšoma pred silnim vetrom branita.

Počasi pa se je nebo malo razvedrilo. Oblaki so se bili razvlekli in veter se je umiril. Sama brez podpore je stopala naprej in ker je še veter malo vihral, je kazala očetu svoje moči, kazala mu je, da hoče za njega milost izprositi, mar bi mogla do konca sveta. —

Ko vsi trije domu pridejo, jih sprime Fedora serčno in vesela. Hvalila je Boga, da jih je rešil, in precej začčenja Elizabeti obulo sušiti in ji toplo postelj pripravljati. Smolov je gledal to skernost.

„Ah tako mater imeti, mora pač sladko biti“ je zdihoval in tiha žalost ga obhaja.

Nevreme je popolnoma nehalo. Špringer prime mladenča za roko, in ga spominja, da čas doteka. Zdaj še le zve Elizabeta, da morebiti Smolova nikdar več vidila ne bo. Rudečica jo oblija, in živo pravi:

„Kaj? — Zadnokrat vas danas vidim?“

Ah! — odgovori mladenč, — dokler se po ti puščavi potikam, vas bom gotovo večkrat vidil v hosti, ali na ravnini, ali ob reki, — povsod vas še lahko vidim.“

Precej pa jenja. Čudi se o tem, kar mu v sercu klije in kar je govoril. Ali Elizabeta ga ni razumela. Ni mislila drugega, kakor kako bi ga za svet prašala zavolj njene poti v veliko carsko mesto. In ker je upala, ga še večkrat viditi, ni bila več žalostna, ko je odhajal.

Nedelja je prišla, in Elizabeta in Fedora ste se na vse zgodaj na pot v cerkev napravile. Tesnega serca se je Špringer od

nju ločil. Kar je v Sibirii živel, je bil danas pervikrat sam, čisto sam doma. Skrival je svojo žalost, in potolažene ste obe v Zaimko odšle. Vreme blo je lepo. Neka mlada tatarica jima je pot kazala. Ko ste v cerkev stopile, se je vse po njima oziralo. One pa ste obe serčno molile ob znožju zalega oltarja,

Ves čas pri svetem opravilu je Elizabeta imela lice zakrito.

Mislila ni drugega, kot na Boga in svojega očeta. In oglašja se pri maši milo petje ter ji serce čudno giba. Nikoli še kaj takega čula ni. Zdelo se ji je, kot bi gledala odprtoto nebo in dobrotljivega Boga, kakor bi ravno nekemu angelu naročeval, naj jo do Petrograda pelje. In te misli je niso prej zapustile, kakor ko je petje utihnilo. Zdaj še le Elizabeta glavo dvigne, in precej vidi Smolova, ki je tudi tam svojo gorečo molitev opravljal.

Po službi božji stopijo vsi trije iz cerkve. Smolov prosi Fedoro, naj se v njegove sani sede, hoče jo do hoste peljati. Fedori bilo je to verlo všeč, zakaj prej spet do dragega moža lahko pride. Ali Elizabeti ni bilo po volji. Ko bi vsi trije peš šli, bi morebiti

lahko mladenču svoj namen razodela, v sanéh pa ji kaj takega ni bilo mogoče. Materi je svoj sklep varno skrivala, zakaj ni htela dobrega Fedorinega serca raniti. In Smolovu ničesar ne reči jej je tudi težko bilo, Bog ve, če ga še kedaj spet vidi.

Skorej je bil Smolov do hoste privozil; — ali hotel je mater in hčer še dalej sprevoditi. Torej pelje ženski do jezera.

Obljubijo si, se kmalo spet viditi. Smolov se poslovil.

Mati in hčer hitita domu, Smolov pa se pelje samotěž po hosti proti domu.

Drugega dne je hitela Elizabeta do cerkve čistega serca, čistejega še, kot je bil beli sneg, v katerem je sonce svoje žarke tajalo, in že zgodaj se bliža ravnini, kjer je božji hram stal. Stopi vanj. Opravi molitev in se vsede na grič. Ko tam svoj namen premišljuje in se pač močno čudi, devico zopet tam viditi.

Elizabeta vstane, mu gre naproti in pravi: „Gospod Smolov! Sila ste mi potrebni, da rešim svojega očeta. Obljubite mi svojo pomoč.“

To je mladenču misli nekoliko zmešalo. Obljubi jej, da ji hoče vse storiti, kar bo tirjala. Ona pa dalje govori:

„Odkar sem se začela svojega življenja prav zavedati, so mi bili moji stariši edina moja misel, njihova ljubezen edino moje blago, njihova sreča cilj mojega življenja. In zdaj so oni ah nesrečni, in Bog me je izvolil, da jih osrečim, in je vas semkaj poslal, da mi pomagate. Gospod Smolov! namenjena sem v Petrograd do cesarja, da pred svitlim tronom milost za očeta izprosim.“

Mladenč stoji osupnjen, in bere se mu na očeh, da mu ta sklep nič kaj prav ni. Elizabeta pa nrno spet začne in pravi:

„Ne vem vam povedati, odkar da ta misel v meni živi. Skor bi rekla, da sem jo že na svet prinesla, da sem jo z maternim mlekom pila. Ta misel je prva, ktere se spominjam, in me še nikdar ni zapustila. Če grem spat, mi ona v glavo prihaja, če ustajam, se je spominjam; ona me je semkej pripeljala, in po njej sem terdna in pogumna, da bi vse nevarnosti premagala; ona bi me clo prisilila, od doma uteči, ko bi me stariši ne pustili. Vedite torej, gospod Smolov, da bi me zastonj svari — na nobeno vižo se ne dam pregovoriti.“

Tako sta se razgovarjala.

Ah! — slednič pravi, — blagor mi, da

ste mene v pomočnika izvolili, ali vendar ne poznate vsih zaprek.“ —

Le dve zapreke me malo motite, — mu seže ona v govor, — in ni morebiti človeka, ki bi mi mogel pomagati, kot vi, gospod Smolov.“

„Govorite, govorite, — urno odverne mladenč — terjajte. Kar vam je drago, vse skusim storiti.“

„Glejte, gospod Smolov, pravi Elizabeta, — prvič ne vem pota, drugič se bojim, da bi moj oče kaznovani bili, če bi jaz ušla. Povejte mi toraj stezo, ktera me pelje do velikega mesta, naštejte mi gradov in domostanov, memo katerih da pojdem, — in obljubite mi verh tega, da se mojemu očetu ničesar zato ne zgodi, če uidem.“

Smolov ji vse obljubi: „Ali pa — dostavi — ali veste, kako zlo da je car serdit nad vašim očetom?“

„Ne vem — pravi Elizabeta, — kaj da je storil, ne vem še njegovega pravega imena, ne njegove prave domovine; pa prepričana sem, da je nedolžen.“

„Kaj? Vi ne veste, kako imeniten da je bil vaš oče, ne veste njegovega imena?“

„Ničesar ne vem.“

„O čudno dekle! Vi tedaj ne veste, kaj bi spet radi zadobili, Vi le kar na svoje stariše mislite? O kaj je vaš žlahni stan proti žlahni duši vaši? Kaj velja za vas ime! —“

„Stojte! glasno pravi deklica. Ne ime-
nujte mi pravega imena, to skrivnost moj oče
v sercu nosi, in nočem je po nihčem drugem
zvedeti, kot po očetu samem. —“

„Ima spet prav, reče Smolov, — pač
vse je bolj, kar ona stori.“

Elizabeta ga praša potem, kedaj da ji bo
vse lepo razjasnil?

„To je moja skerb. Ali Elizabeta, mi-
slite pa vi tri tisuč in pa sto verst peš in sama
obhoditi?“

Ah! — kliče ona — On, ki me je mojim
starišem v pomoč poslal, me gotovo ne za-
pusti!“ —

Smolov, solze v očeh, molči nekoliko časa,
zadnjič pa pravi:

„Ali predraga Elizabeta, ne mislite prej
na pot, predenj lepo vreme nastopi. Zdaj vam
ni mogoče potovati. Voda bi vas oblila v Si-
birskih hostah. Obiščem vas večkrat še, in
vam nekoliko še povem o tem; zdaj mi ni mo-
goče; vse se mi prečudno zdi. Vernem se
v Tobolsk, prosil bom očeta, da mi svetuje. Moj

oče je dobrega serca. Seveda vašega očeta kaznoval ne bo.“

„Dobro tedaj žlahno serce. Verni se k svoji dolžnosti, meni pa je sveta zapoved, da ti pomagam, kolikor mi je mogoče.“

Obljubi ji potem, da ji prihodno nedeljo vse potrebne pisma in reči prinese, katerih ji bo na potu treba. Ločita se. —

Nedelja se bliža. Vesela gre Elizabeta z materjo v Zaimko v cerkev. Komej je čakala, da bi Smolova spet vidila. Sveto opravilo se dokonča in Smolova še ni. Elizabeto jame skerbeti. Ko je njena mati še molila, praša neko starko, ali Smolova ni vidila? Starka odkimlje in pravi, da je Smolov pred dvema dnema v Tobolsk odšel. Elizabeto grenka žalost oblije. Če je pač Smolov pozabil, kar mi je obetal! Ah kdo mi bo potem svetoval, kdo mi pomagal?“ — Tako se je popraševala. Celi dan bila je zamišljena, žalostna. Zvečera se je že zgodaj pobrala v svojo spavnico, in tam je lahko žalovala in se jokala. —

Ko je odšla, povzame Fedora besedo, ter pravi:

„Slušaj, ljubi moj mož, kaj mi serce stiska. Ali še nisi porajtal, da se je najna hčer čisto

spremenila? Zmiram je zamišljena, žalostna. O to me peče, Stanislav.

„Fedora, preljuba moja! ustavljaljaj solze, morebiti sem jaz njene serce bolj pregledal, kot ti. Ona ima druge misli. — Ah Fedora, Elizabeta ne more za vselej nesrečna ostati, tolke čednosti mora Bog blagodariti; — prej ali poznej jo mora spoznati.“

Odkar da je bil Špringer pregnan iz svoje domovine, bilo je danes pervokrat, da ni čisto obupal zavolj srečne prihodnosti. In te besede so tudi Fedoro utolažile.

Dva mesca je hodila Elizabeta vsako nedelo v Zaimko v cerkev. Vsakokrat je pričakovala Smolova, ali zastonj. Ni ga bilo več viditi, vendar pa je zvedela, da ga o Tobolsku več ni. In zdaj je čisto obupala o svojem namenu. Mnoga gorka solza se ji je ukradla izpod obervi.

Ob koncu mesca aprila je začelo sonce topleje prihajati. Mali otoki na jezeru so se jeli pomaloma zeleniti, rožice so se počasi razvijale in prijetneje življenje se je zbuvalo po nezmernih ravninah. Nepreštete trume ptic so se mešale po zraku in veselo se razcvetalo vse po sicer pusti Sibirii. Zgodno se je letos prikazalo zmladletje, in toliko žalostneja

je bla Elizabeta. Kako milo jo vabi božja milost na pot, ker je tako zgodaj polletje zbudila, in Smolova ni, ni njenega podpiratelja! In slednič je sklenila, sama se podati v nevarnosti, in upati le v Boga in sebe.

Neko jutro je Špringer ravno nekaj v svojem vertu opravljal. Poleg njega je sedela Elizabeta in ga je tiha premišljevala. Ni ji še pravil oče o svoji nesreči, ni ji povedal, kako da je bil nekdanj srečen, kaj da je zgubil. Tudi Elizabeta ni htela ničesar vediti, preden ne more oditi. Premišljevala je vse nevaršine, ktere ima prestati; premišljevala je, kako da bi stariše prepričala, da je vsem tem nevaršinam kos, — in pozabila je, da je nje oče blizo — poklekne pod drevesom in solzna jame serčno moliti. — Špringer čuvši njeno zdiho vanje prileti, dvigne svojo hčer in jo gorko objemlje.

„Kaj ti je, dekle; kaj se jokaš? — praša, — če ti je serce žalostno, jokaj se vendar na mojih persih.“ — in gorkeje jo k sercu pritiska. —

„O moj oče! ne zadržujte me dalej! Naj grem, naj grem, Bog sam me kliče“ — in več govoriti ni mogla.

Mlada tatarka, Elizabetina služabnica, prihiti. „Glejte — pravi — gospod Smolov je tukaj.“

Veselja Elizabeta skor ostermi. Gorko stiska očetu roke in kliče:

„Vidite, vidite! Bog sam me vabi, zakaj pošilja mi moža, ki mi more vse nevarnosti premagati. O moj oče! Vaša srečna hčer razdrobi vaše verige!“

Brez da bi bil Špringer še kaj odgovoriti mogel, hiti deklica Smolovu nasproti. Potem stopi do matere, jo gorko objame ter jo za seboj vleče.

„Pojdite mamka, — pojdite, gospod Smolov je spet prišel.“

Vsi gredo v sobo in vidijo tam starčeka, kakih petdeset let starega. Bil je cesarsko oblečen, in mnogo drugih vradnikov je stalo okoli njega.

Mati in hčer se čudite.

„Glejte gospoda Smolova“ — pravi tatarka —. Spet mine Elizabetino upanje. Bleda stoji pred gospodi in svitle solze ji kapajo iz oči. Fedora stopi pred hčer in jo zakriva; ni hotla, da bi kdo Elizabeto solzno in žalostno vidil.

Namestnik Tobolski (bil je ta oni starček) zapove svoji družbi, naj ga malo za-

pusti. Ko je potem sam s pregnanimi, pravi Springerju:

„Gospod! pervikrat hodim danas po tih krajih, pervikrat, odkar vas je mogočna cesarjeva volja semkej prestavila. Verjemite mi, da vas serčno obžalujem, ah žalibog, da vam pomagati ne morem.“

„Ne upam ničesar več od ljudi, — odgovarja Springer, — tudi omilovanja mi ni treba; zakaj na svetu ni več pravice za me. Srečen sem v svoji nesreči, ker sem daleč od domovine. Preživim že kako še svoje dni v ti puščavi, Bog naj obvarje domovino.“ —

„Ah gospod! — dostavi namestnik, — daleč od domovine živeti, je pač bridko, posebno za človeka, kakor ste vi.“

„In še nekaj bridkejega, gospod namestnik, in to je daleč od domovine umreti!“ Več ne govori. Ko bi še eno besedo rekel, bi ga bile morebiti solze polile, ali jokati se, se je slavnemu pregnanemu nevredno zdelo. Hotel je tudi v nesreči se možko obnašati.

Elizabeta stala je za materjo in vedno gledala namestnika. Namestnik jo vidi in spozna, zakaj sto in stokrat mu jo je bil nje-

gov sin popisoval; ta dekle je tedaj morala Elizabeta biti.

„Gospodična! — jo zdaj ogovori, — moj sin vas pozna in se mnogo — mnogo-krat vas spominja.“

„Ali vam je pravil, da smo njegovi dolžniki, ker nam je očeta rešil?“ — seže mu Fedora v besedo.

„Ne, ljuba gospa, tega mi pravil ni. Pa pravil mi je, da hoče vaša hčer očeta rešiti.“

Da, da! — pristavi Špringer, — ona bi dala svoje življenje za me. Ah in ta angelc je edini zaklad, ki je ostal meni in Fedori. Ginjen molči namestnik, zadnič pa pravi k Elizabeti:

„Gospodična! Dvoje mescov je od tega, kar je moj sin v Zaimki živel. Nenadoma pa je dobil cesarsko pismo, da mora berž k veliki vojski, ki se na ruski meji zbira. Ni bilo odlagati. Urno je šel odtod. Pa preden je šel, izročil mi je pismo za vas in solzen me je prosil, naj vam ga oddam. Ah kako bi vam ga bil poslal brez nevaršine za se in za vas. Torej sem ga prinesel, — nate ga!“

Elizabeto rudečica polije. Namestnik pa pravi:

„Srečen oče, srečna mati, kterima hčer samo take reči skriva!“

Potem pokliče svojo družbo, naj stopi notri, in vpričo vsih Špringerju pravi:

„Gospod! cesarska zapoved mi zapoveduje, da nobenega ne smem do vas pustiti. Ali v kratkem se bodo pobožni duhovni iz kitajske dežele v svojo domovino vračali, in če vas kateri prosi, da ga prenočujete, — prenočite ga. Ta vam dopuščam.“

In namestnik odide. Dolgo stoji Elizabeta v sredi izbe, gleda pismo in si ga ne upa razpečatiti.

„Ljubo dekle! — pravi Špringer, če se bojiš prebrati pismo, da je moja volja, — le beri ga, meni je prav.“

Elizabeta tedaj razpečati list. Roka se ji trese. Bere ga tiho, včasih se ji kaka solza utrinja — in ko jo je radost čisto prevzela, derkne očetu na persi: „Došel je čas! — govori; — vse mi je po volji. Previdnost božja me vabi na pot, nebesa blagoslovijo moje početje. O moji starši! ali ga ne boste tudi blagoslovili?“

Špringer se trese po celem životu. Ve-

del je, kaj hoče Elizabeta reči. Ali Fedora, kateri je še vse neznanilo bilo, praša:

„Hčerka! kaka skrivnost je pa ta? Kaj pravi to pismo?“

„O mati, preljuba, draga moja mati! — glasno pravi Elizabeta, — ne zamerjajte mi, če se vas bojim. O vi še ničesar ne veste. Vaše žalosti me je strah, vaša žalost je zdaj edina zapreka, kateri se še uklanjam. — Ah naj samo očetu razodenem svoje serce. Mati vi niste pripravljeni za to!“

„Nikar dete! ne loči naju, mene matere! Fedora stisni se mi na persi, in če ti moči zmanjka, na mojem sercu jo spet dobiš.“

Fedora — ne vedši, kaj da se godi — glasno pravi:

Stanislav! Kaj pomenja to? Ali nisim vse nesreče krepko prenašala?“ — in objemaje moža in hčer dalje govori: „Vse prestanem, vse kar me zadene, če sta le vidva poleg mene!“

Elizabeta hoče govoriti; ali mati se spet oglasi:

„Moja hčer, terjaj moje življenje, terjaj vse, kar ti je drago, — le ne zapusti me!

Te besede so pričale, da je Fedora že vse vedla. Ni ji bilo tedaj treba še kaj pri-

povedati; le preprostiti jo je bilo treba, in to je bilo težko delo. Solzna in trepetaje Elizabeta le počasi te besede izgovarja:

„Mati preljuba! ko bi vas za očetovo srečo le za nekoliko dni naprosila?“

„Še za enega ne! To bi bila strašna sreča, če tebe zgubimo. O Bog obvari, da bi me kedaj prepričali!“

Te besede so Elizabeto grozno zadele. Kar besedice več izgovoriti ni mogla, in tiha in žalostna da pismo svojemu očetu, naj ga prebere. — Bral ga je, ali zastonj se trudil, da bi ga krepkega glasú bral. Pismo pa je bilo pisano že pred dvema mesecoma v Tobolsku in se je tako le glasilo:

Gospodična! Prečuda bil sem žalosten, ker sem moral Zaimžko vas zapustiti, brez da bi bil Vam kaj povedati mogel. Kako bi pa bil se prederznil, Vas obiskati, Vam pisati in Vam vse razjasniti, kar sem obljubil, — vsaj veste, da bi bil očeta v nevaršino pripravil; in ali me niste Vi sami učili, kako mora dete svoje stariše ljubiti? Pridši v Tobolsk sem našel tam cesarsko pismo, da moram precej tisuč milj daleč se napraviti. Razkril sem svoje serce očetu, pravil sem mu o Vas in menim, da Vas skor sam

obišče; ah starček bil je pri mojih besedah ginjen; solze so mu tekle po sivi bradi. In draga Elizabeta — mirneji Vas zapuščam, ker vem, da se moj oče zdaj za Vas poteguje. Ali zarotujem Vas, ne napravljajte se prej na pot, preden da se jez sam vernem, in vernem se morebiti že čez leto. Jaz Vas hočem spremljati tedaj v Petrograd, jaz Vas peljem pred cesarja; varoval Vas bom na dolgi, nevarni poti.“

Malo niže na listu so bile še tele verste zapisane, ktere je Tobolski namestnik sam pisal:

„Ne, gospodična, ne čakajte mojega sina. Vem da je pošten, ali tudi Vaše poštenje mora čisto, neomadeževano ostati. Če hočete ruskemu cesarju svojo moč, svoje žlahno serce razkriti, ga bo zlo ganilo, zato pa ne sme moj sin z Vami. Bi še morebiti potem o Vas slabo govorili. — Vas prav za prav nihče ne more spremljati, kot Bog ali pa Vaš oče; Vaš oče pa žalibog ne sme, zatorej zaupajte Bogu in Božji previdnosti. — Več vam ne vem povedati, le tolko še vedite, da se zdaj moja osoda v Vaših rokah ziblje. Če se razglasi, da sem Vas jaz podpiral, tedaj sem zgubljen. Ali ni me tega

ničkaj strah: vem, komu da sem se izročil, vem da žlahno serce, ki goreče za stariše bije, tudi svojemu podpiratelju, kaj slabega ne želi.“ —

Ko je Špringer pismo prebral, ga je začel nek ponos navdajati, govoril je spet krepko in glasno. Ali Fedora se ni dala pregovoriti. Ah ona ni mislila drugega, kot, kako bridko da bi bilo, ko bi se ljuba hčer ločila. Elizabeta se zgrudi ob tla in pravi:

„O moji stariši! pustite me, naj vas klečé prosim. Ponižno se prosi za naj večo srečo. Upam, po večnem Bogu terdno upam, da vam povernem prostost, srečo in ljubi dom. Mnogo let je to že moja edina misel. Glejte zdaj sem blizo cilja, in vi mi hočete braniti, da bi po njem ne segla? Ah če še imam kaj drajšega, kot to misel, ta sklep, — vse mi vzemite le. —“ Ginjena ne more dalje. Vroče objema noge svoje matere in s solzami, z objemanjem prosi, ker z besedami ne more.

Špringer položi roke nad Elizabetino glavo, kot bi jo htel blagoslovljati, — kar besedice ne govori. Fedora pa upije:

„Sama, peš hočeš iti? Ah! Ne morem, ne morem!“

„Mati, mati! pri večnem Bogu vas zaklinjam, dovolite! O! če bi vedli, kako dolgo že kaj takega mislim in tuhtam, in kako me je ta misel tolažila! Kdaj že sem svoje življenje vama posvetila! Ah kolkokrat, ko sem očeta solznega vidila, ko ste vi, mamka, žalosti bledele, ah kolkokrat sem zaklicala; „jaz, jaz, hočem jima vse spet poverniti! Mati! oče! če mi to edino upanje na svetu poderete, uzemite še moje življenje; ali bo pa samo žalosti venelo! — Odpustite, če vas žalim. O dajte naj bom kedaj srečna! Ne pravite mi, da so moje misli nemogoče! to bi bila laž, moje serce živo govori. Dosti imam moči in sile, dosti je bom sproti dobivala, vsaj le pravico iščem. Ne strašim se dolge poti, ne nevarnosti, ne cesarja, le strah me je vaše nesreče!“

„Pomiri se, moje dete, — seže ji Špringer v besedo; — ah nisem verjel, da sem tako slab, ti si me naučila, da tudi meni moči manjka. Ah dete ne morem, ne smem dovoliti, česar prosiš!“

Taka beseda bla je Fedori verlo všeč. Prime Elizabeto za roko ter pravi:

„Poslušaj me, Elizabeta. Če je tvoj oče slab, ne zamerjaj, če je tudi mati slabotna.

Odpusti, če ti tudi jaz ne morem dovoliti, kar hočeš. Prosim te, ostani! Prosim te to, zapovedovati ti ne morem, zakaj zaslužiš po svojem sercu, da ti nihče ne zapoveduje.“

„Vaše zapovedi, mati, mi bodo večno svete. Če mi zapoveste, da naj останem, morebiti sama sebe premagam. Ali če vas je moj namen le malo ganil, privolite mi ga! Nisem še le danas sklenila. Sklep je že star, že globoko v serce vsajen.

Ali morete na kako drugo vižo dragega mojega očeta rešiti?

Dvanajst let že terpi tukej in kateri prijatelj se je za njega potegnil? In ko bi se tudi kater zanj potegoval, kdo si upa tako govoriti, kot jaz? — O dajte naj še naprej verjem, da me je sam Bog izvolil, da vas rešim! Ne ustavljajte se tedaj, vsaj se tudi nebesa ne ustavljajo. Povejte mi, kaj se vam takó strašno zdi? Ali je vam strašno, če za nekoliko časa grem? Oh kolkokrat ste zdihovali, da mi ne morete moža dati? Ali bi me mož ne odpe-ljal od vas, morebiti še za večno? — Ali se strašite nevarnosti. Ah nevarnosti ni nobenih. Zime sem vajena, vajena sem piša in groma, vajena naj grozovitnejega vremena. — Ali vas skerbi moja mladost? Čmu?

Mladost je ravno, ki me bo podpirala, mladost moja mi bo povsod moč dajala. — In porečete morebiti, da poti ne vem? Pomnite le, kaj je namestnik djal? Pridejo skor misjonarji iz kitajske dežele, in le oni sami se smejo tukej oglasiti. Ali ni dobrotnik to zato storil, da jaz kakega vodja najdem? — Glejte vse je po volji, ne manjka mi ničesar več, le dovolite mi, da grem, o stariši, dovolite mi!“ —

„In kruha, ali si ga hočeš prositi?“ Špringer živo pravi. „Očetje tvoje matere so po tih ravninah kraljevali, moji očetje so sedeli na poljskem prestolu, — in ti bi beračila?“

„Kaj? Taka kri v mojih žilah teče? — se čudi Elizabeta. — Mar bilo. Dve kroni so se lesketale na glavi mojega roda, ali kaj sem zdaj? Čmu bi se zdaj, čujte zdaj, ko sem sirota, sramovala, kruha prositi? Ali mi ni to v mojo čast? O več drugih, ki so z visokosti v prah se prekucnili, več drugih še berači kruha, in beračijo ga za se. Ali bi se tedaj jaz ne ponosila, da ga za svojega očeta prosim?“

Te besede in pa živi plamen, ki se je deklici na očeh svetil, je Špringerja premagal. Čutil je, da nima pravice, svoje hčeri v puščavi zapirati, tako serce mora po svetu znano biti.

„O moja Fedora! — glasno pravi Špringer in ženki gorko roke stiska; ah ali jo hočeva večno tukej zaderževati, ali hočeva, da tukej umerje? Ali ji smeva odrekati sreče, ktera se ji spodobi? Ljuba moja, bodi terdna, in ker ni mogoče, jo na kako drugo vižo rešiti, — naj gre!“

Ali mati je bila terdna.

„Ne, ne! je klicala, — ne pustim je, Bog ve da ne! Zastonj moj mož kaj takega terja. Kaj? jaz bi otroka, lastnega otroka v nevarnosti suvala? Ah Bog bi me kaznoval, ko bi kedaj čula, moja Elizabeta je zime poginila, je poginila drugih nevarnosti! Ah kaj takega hočeš od materskega serca imeti? O Stanislav! odpusti, da te ne ubogam; ne morem, ne morem!“ —

To izgovori in si briše solze, ki so jo bile polile. Špringerju je serce pokalo, in djal je svoji hceri:

„Dete moje! tvoja mati noče privoliti. — Jeli, da zdaj ne pojdeš?“

Če mi to zapovedate, mamka, ne pojdem — pravi Elizabeta in mater milo boža, — večno vam ostanem pokorna. Ali morebiti bote Bogu darovali, kar očetu nočete, ljuba mati, pojdite, greve molit. Serce naj izprašuje

Božjo voljo, vsaj je Bog, ki nad nami čuje, ki nas vodi, ki nam moč daje.“

Molite, in med molitevjo je Fedora bridke solze takala. In kdo ne vé, kak mir da pobožnost sercu vdihuje? Ginejo kot rahle meglice vse žalne misli, ali se pa človeku lepše zdijo, kot so se mu prej; seveda le pobožne serca takih sladkosti uživajo, in Fedora, — od nekdanj bogaboječa in mehkega serca, — je popolnoma čutila, kako da jo je Bog utolažil.

Drugega dne, ko je bil Springer ravno sam s svojo hčerjo, ji jame pripovedovati o svoji nesreči in o vojski na Poljskem:

„Naj večji zoperniki Ruskega cesarstva so bili moji prijatelji ali pa z menoj v žlahti. Bil sem tedaj svoje življenje, svojo kri dolžen nesrečni domovini, kjer je moj rod kraljeval. Ali Poljska je zginila, nehalo je cvesti Poljsko kraljestvo, in dober kos dežele si je osvojil ruski car. Moji gradovi in obilno moje bogastvo bilo je na oni plati dežele, ktera je zdaj pod rusko vlado.“

O kako lahko bil bi srečen ostal in mirno živel pri tebi in tvoji materi. Ali imenitni nezadovoljni Poljci so se zbirali v moji hiši, in to carju ni bilo prav. Nekega

dne pridejo cesarski služabniki po mene. Ah zapustiti sem moral tebe, ljubo dete, zapustiti tvojo nesrečno mater. Vlekli so me v temno ječo. Dete! ti si tedaj gorko plakalo, in nisi vedlo zakaj, plakalo si, ker je mati tvoja se jokala. Fedora je šla z menoj, in zahvaloval sem se cesarski milosti, da je smela z menoj vred zaperta biti. Skor let in dan sva živela v temnici. Žalovala sva bridko, ali obupala nisva še. Slednič pa sem bil obsojen, do smerti živeti v ti puščavi, in draga moja me je tudi simkejš sledila. Ljubezen bila jo je serčila, in mar bi me bla cesarjeva volja na konec sveta zagnala, nikdar bi me dobra Fedora ne bila zapustila. O dete, obstati moram, da sem bil tudi v puščavi včasih srečen po tvoji materi, priznati moram, da je bila ona nesrečna — po meni!“

„O nesrečni moj oče! Serčno ste svojo ženko ljubili!“

Te besede so Špringerja prepričale, da je Elizabeta čisto Fedori podobna, da bi tudi ona se ne mogla nikdar od svojega moža ločiti.

„Ljubo dete! — pravi spet Špringer, in ji da Smolov list, ktereга je od včeraj še imel! — če ti bom kedaj hvaležen, da me

rešiš, če bom kedaj srečen, da bi tudi tebe osrečiti mogel. — ah tedaj naj te spominja to pismo tvojega dobrotnika; saj se hvaležnost tudi kraljevi hčeri vdaje.“

Deklica zarudečuje, pritiska list na persi, in pravi:

„Dokler to serce bije, nikdar ne pozabi dobrotnikov, nikdar ne bo nehvaležno!“

Nekolko dni se ničesar ni več govorilo o Elizabetinem potovanju. Fedora se ni dala preprositi; ali žalostna je bila in tiha, in vidilo se je, da bi morebiti privolila, da pa dobre sreče nič kaj ne upa. Neke nedelje bilo je, ko so oče, mati in hčer ravno pobožno molili, kar jame nekdo na vrata terkati. Špringer jih odpre, Fedora pa kliče:

„Ah moj Bog! glejte ga, glejte ga, ta nam hoče našo hčer odpeljati!“ — in zgrudi se na stol in svitle solze se ji ulijajo po licu.

Pobožen duhoven stopi v izbo. Dolga bela brada se mu je vila čez persi. Bil je častivreden mož. Vidilo se mu je, da je mnogo, mnogo prestal. Telo mu je bilo že slabelo, ali duh še krepek. Gledal je nekako žalostno, bitje njegovo bilo je krotko, kakor da bi mu vest pravila, da je mnogo terpel pa ne zastonj.

„Gospod — govori starček Špringerju, — z neizrečenim veseljem, dohajam k vam, zakaj vem, da je tukej nebeško blago skrito, blago lepše od zlata in srebra. — Prosim, ali bi me ne prenočili?“

Elizabeta mu urno stol pristavi.

„Deklica! dobro potujete po poti čednosti in blagoljubnosti; ah daleč ste nas že prehiteli, če ste še ravno mladi.“

Ravno hoče sestiti, kar čuje Fedorino zdihovanje.

Mati keršanska! — ji pravi, — kaj se jokate? Ali ni vaše dete blagoslovljeno? Ali vam ne govori glasno vaše serce, da ste „blažena med ženami?“ Če že vi solze pretakate zato, ker vas hčerka le za nekoliko dni zapušča, — ah kako bi se še le mnoga mati jokati mogla, če ji greh hčerko za večno uzame.

„O častivredni oče! če je ne vidim več!“

„Vidili jo boste, če prej ne, v nebesih. Ali tudi na zemlji jo še boste vidili. Nevarnosti so res velike, pa ali ni Bog vseмогоčen, ali ni čez vse milostljiv? Bog ne nalaga več nevarnosti, kakor kolko jih človek lahko prenaša!“

Fedora se joka, — in se poda.

Špringer še ni besedice spregovoril. Serce mu je pokalo, glas mu je v gerlu zastajal. Clo Elizabeta ni bila tako terdna, kot drugekrati. Ah prej ni nikdar, kaj drugega mislila, kot, kako bi rešila nesrečne stariše. Ali danas je premišljevala, da jutri morebiti ne čuje več sladkih glasov ljube matere, da jo morebiti celo leto več ne vidi, — take misli so ji bridko zalile dobro, mehko serce. Zdi se ji, kot bi ne mogla odtod, trese se vsa, kot rahla šiba — in solzna se zgrudi očetu v naročje. Vbožica! zdaj, že se bojiš prihodnosti, in še stopila nisi čez prag drage bajte, kjer ti mamka živi, kjer ti živi dragi očka! —

Starček in vsi trije pregnani sedejo k večerji. Serčna gostoljubnost, resnična prijaznost ste oklepale majhno družino. Ah ali veselja ni bilo nikjer. Komaj da je Špringer sam solze zadrževal. — Dobri starček je gledal vse tri zaporedoma, in tudi njemu se leskeče solza v očeh. Milo ga je bilo viditi. Pravil jim je, kako so v tujih deželah ljudje še nesrečneji, in povsod je kako tolaživno besedo upletal. Pripovedoval jim je o svojem življenju, in kmalo jih je bil prepričal, da še vendar niso bili čez vse nesrečni. In kaj je

govoriti vedel ta starček. Šestdeset let bil je že star. Dve tisuč milj odtod je hodil, po tujih deželah in povsod je spreobračal divjake in je zbujal v njih sercih živo Kristusovo vero. Clo do kitajskega cesarja bil je prišel, in clo ta ga je spoštoval. Med divjaki je živel, pri katerih ni mati vedla, kaj je materska ljubezen; sin ni vedel, kaj da je očetu, kaj je materi dolžen. Tako sirovost je starček gledal!

Verh tega je še pravil, da je na Španjolskem doma, in da gre domu, ker ga njegov poglavar kliče. In do doma ima še daleč. Neizmerno Rusko, celo Nemško in Francozko še ima prehoditi: „Ali to me nič kaj ne skerbi, — pravi. Potoval sem po deželah, kjer sem mnogo noči pod milim Bogom prespal, kjer so bile drobne korenine moj živež, — in bal bi se pota, ki me memo dobrih ljudi popelje? Med kristjani živeti je ravno, kot bi bil doma.“

In potlej je še bil oče Paul (tako je bilo starčku ime) na meji kitajskega cesarstva, v Sungorii. Pravil je, da je v ti deželi še neizrečeno veliko blaga, ali nobeden si še ni upal, tam si svojega bogastva dobivati.“ Torej sem prepričan, — dostavi — da še vendar le keršanska luč prej kam posije, kakor da blagoželjen človek tje doide.“

Očetu Paulu je pripravila Fedora snažno in dobro posteljo.

Ko je drugega dne ljubo sonce vstajalo, ustala je tudi Elizabeta in je tiho stopala do izbe, kjer je starček spal. Poslušala pri vratih in ko čuje, da oče Paul že moli, odpre rahlo vrata in se mu bliža. Klečé pred njim mu pripoveduje svoje življenje, pravi mu, da bi ji ne blo mogoče, vpričo starišev kaj takega govoriti, — da je namenjena, jutri že zapustiti svoj dom. — Ginjen jo je poslušal starček, solze so mu v oči stopale. Daleč je bil že svet obhodil, vse je bil vidil, ali takega serca vendar še ne, kot je bilo Elizabetino. —

Špringer in Fedora še kar nič nista mislila, da ju hoče Elizabeta že jutri zapustiti. Strah je bilo oba, kedar jima bo kaj povedala o svojem odhodu. Fedora je vedno premišljevala svojo hčer. Zmirom jo je hotla objemati, zmirom govoriti, ali bala se je vsake besede. „To in to še imaš te dni opraviti“ — je ukazovala Elizabeti in se je sama sebe tolažiti hotla. Deklica je molčala, ali zdelo se je Fedori, kot bi njeno oko dosti govorilo, da pojde, ah pojde, zapustivši mater, očeta. —

Enkrat pravi Fedora:

„Elizabeta, če bo jutri lepo vreme, pojdeš z očetom na jezero ribe lovit.“

Elizabeta molči. Debele solze ji tečejo po licu. Špringer, žalosten, kot njegova žena, pravi živo :

„Ljubo dete, ali si čulo zapoved materno? Jutri greš z menoj!“

Deklica nasloni glavo na očetove rame, ter mu tiho pravi :

„Očka! jutri boste vi mamko tolažili.“

Špringer obledi. To viditi je vedla Fedora, kaj da pomenja. Vedla je, da hčerka govori o odhodu, — ah ni hotla take besede slišati, zakaj privoliti bi morala. Tiha je torej in misli: „Ah pokorno moje dete vendar ne pojde, če mu ne privolim!“

Špringer se sili, da bi dosti močen bil juternega dne. Skriva svoje solze, in si zmirrom govori: „Vsaj ji ne morem drugače pomagati. Ona zaslučuje, da je srečna, — in ah druge poti pa do sreče ni!“

Večer prihaja. Elizabeta pade ob tla in solzna prosi stariše, naj jo blagoslovi. Oče se bliža. Solze ga oblijajo in hčerka stega roke proti njemu. Čutil je, da mora; ustavi solze, dvigne svoje roke nad Elizabetino glavo, ter jo molce priporočuje Bogu in sveti Trojici, — ah kako bi bil neki kako besedo mogel izgovoriti!

Potem Elizabeta pogleduje svojo mater in milo pravi:

„In vi, moja mati, ali načete blagosloviti svojega otroka?“

„Jutri! jutri! danas ne!“ zdihuje Fedora, nesvesta si svojih sil.

„In zakaj ne danas, moja mati?“ —

„Ah! da! odgovori Fedora in strastno objame svojo hčer! ah, danas tudi, vselej, vselej!“

Elizabeta nakloni glavo pred svojima starišema, in oče in mati dvigata roke in blagoslovljata otroka s povzdignjenimi očmi. In bi Bog take molitve ne uslišal? — Malo vstran pa moli oče Pavl in izprosuje Elizabeti moč in krepost.... Viditi je bil kot kako bitje nebeško. Tako molitev morajo angelci nesti pred božji tron, in kako bi Bog takih prošenj ne uslišal?

Ravno je bil tisti čas, ko je v Sibirii noč le kake dve uri dolga. To je bilo Elizabeti verlo všeč. Namaši nekoliko potrebnih reči v svojo torbico. Celo leto je pripravljala si vsakoterih drobtinc. Sošila si je bla topel kožuh in mnogo korenin in sadovja si je bila nabrala. Kruha prositi je le v naj veči sili hotla; od starišev pa ničesar ni terjala, ah vsaj so

bili sami ubogi, prav zlo ubogi. Kakih deset kopek je bilo vse njeno premoženje. In s to betvico je htela velikodušna devica to strašno pot do Petrograda obhoditi!

„Oče! pravi duhovnemu drugega dne na vse zgodaj, — dajte, naj greva, dokler še moji stariši spijo. Ne budiva jih, vsaj se bodo dosti jokali. Zdaj so mirni, ker mislijo, da brez slovesa ne morem oditi. Verh tega bi mogla skoz njihovo spavnico; ali glejte, skoz to okno tudi lahko uideva. Jaz lahko vun skočim, potem hočem vam pomagati.“

Starčiku je bilo to všeč, zakaj slovo bi bilo vsim trijem prebridko. Gresta. Bila sta že v hosti, kar zapusti Elizabeta starčeka in hiti solzna nazaj do doma. Zgrudi se na tla pred izbo, v kateri so stariši spali in zdihuje:

„O moj Bog, čuj ti nad njima, brani in vari ju, in ne daj, da bi se kedaj vernila in mater ali očeta zastonj iskala!“ Ustane in hoče iti, kar za seboj vidi svojega očeta.

„O moj oče! o zakaj ste semkaj došli?“

„Da te vidim, da te objamem, da te še enkrat blagoslovim, da ti takole govorim: O Elizabeta moja, če sim le eden dan preživel, da bi ti ne bil svoje ljubezni skazal, če sim le enkrat kriv bil, da si solze pretakala,

če sim te enkrat le s kako besedo razžalil, — o Elizabeta, odpusti mi, preden greš, odpusti vse svojemu staremu očetu. Če mi Bog sreče ne da, da bi te kedaj več vidil, ah vendar mirno in sladko umerjem.“

„O ne govorite kaj takega“ — mu Elizabeta v besedo seže.

„Ah kaj hočem tvoji ubogi materi povedati, kedar se zbudi? Kako ji odgovorim, če me upraša, kje da si? Ah iskala te bo po celi hosti, po zelenem bregovju, jaz jo bom povsod spremljal, in ž njo vred solze točil, klical bom tvoje ime; ali ti naju ne boš čula.“

Take besede slišati se nasloni deklica na steno; ko oče vidi, da jo je preveč ganil, mu je bilo žal in mirneje spet govori:

„Ljubo moje dete! Bodi terdno. Obetam ti, da bo tvoja mati tudi terdneja, ako si je ravno utolažiti ne upam. Obljubim ti, da jo spet vidiš, kedar se verneš. Da, moje dete! ali mi izprosiš sreče ali ne, Bog bo vendar dal, da te spet vidimo!“

Duhoven je nedaleč od Elizabete stal in ginjen je gledal to slovo. Špringer mu zadnjič pravi:

„Moj oče! izročujem Vam blago, ki mi je dražše, kot moja kri, izročujem Vam ga

zaupno. Irita tedaj. Brez števila angelcov bo vaju varovalo. In ta stara glava oživi po Elizabeti. Bog jo bo vodil, vsaj je njen oče, in ne bo dal, da bi poginila.“

Devica, brez svojega očeta pogledati, zakrije svoje oči z eno roko, drugo poda duhovnemu in odide ž njim. In ravno začenja sonce nizke griče s svojo svitlobo oblivati, in temne jele se jamejo zlatiti. Vse je še počivalo. Jezero je bilo mirno, gladko, gladko... veterc kar veje mezil ni. Ni bilo čuti drobnih ptičic... vse je bilo tiho, čudno tiho. Skor bi mislil človek, da je narava zato tiha, da Elizabeta še enkrat čuje glas svojega očeta, glas: „Z Bogom!“

Kdo bi opisoval žalost Fedorino, ko se zbudivši možu bliža, in mu na bledem licu bere, kaj da se je zgodilo. Tiha žalost jo vije, ... skor ji žuga življenje podkopati. Ah zastonj jo je Špringer tolažil, zaklinjal... ni ga poslušala, clo njegove ljubezni ni čula... vsaj nima ničesar več v materskem sercu prostora, če ga žalost za otrokom obliva. — Bog sam jo je tolažil: molitev in zaupanje v njegovo previdnost je Fedori edino moč dajala. —

Bilo je 18. maja, ko je Elizabeta se na pot napravila. Cel mesec sta hodila po neiz-

merni hosti, ki Sibirijo pokriva. Včasih sta se s kakim tatarskim kmetom vozila kak kos pota. Zvečera pa sta počivala v siromaških bajtah. Pač dobro, da je bila Elizabeta siromaštva že navajena. Kolkokrat je prenočevala v kaki bajti kar na tleh. Veter je pihal skoz okno, in večkrat je v hiši še clo kaka žival svojo stajo imela.

Štirideset verst od Tjumana stopata v drugo hosto, ki se je ravno na meji Sibirski razprostirala. Zvedeti, da je to meja, se je Elizabeti zdelo, kot bi zapuščala svojo domovino, kot bi se še enkrat ločila od svojih starišev. „Ah kako daleč sem zdaj že od njih!“ — je pogosto zdihovala, ... pa je vendar le krepko dalje korakala. —

Ravno tako ji je bilo tudi pri sercu, ko je v Evropo stopila. Bila je v drugem delu sveta, — kaka daljina! Zapustila je v Aziji svoje edine prijatelje, zapustila je vse, kar je serčno ljubila. In kaj pa najde v velikem cesarskem mestu, kjer je bogastvo v kupih naloženo? Ali najde serce, kteremu se bo smilila? Ali najde človeka, ki bi jo podpiral? Seveda bil je Smolov v Evropi. Ah ali v Petrogradu ga ne more viditi,

Smolov je na meji cesarstva, on, ki bi ji pomagati mogel. — Tako Elizabeta nobenemu ni zaupati mogla, kot Bogu in pa častivrednemu Pavlu. In Pavl, šestdeset let star, božji služabnik, je pač moral spoštovan biti v cesarskih in kraljevih hišah. Tako je nedolžna Elizabeta mislila.

Od Perma do Tobolska se šteje devet sto verst. Poti so lepe, in rodovitne njive se ti smehljajo na levo in desno. Ruske in tatarske vasi se zaporedama verstijo. Kmetje so bogati viditi. Lepe kerčme vabijo potnika, bi skor rekel, da so imenitne; umno izdelani stoli, lepo rezane mize i. t. d, so že prav po evropejsko. Elizabeta se je vsemu temu verlo čudila. Pa grad Permski ji ni bil kar nič všeč. Stal je na skali, visoke stene in ozke okna so bile puste. Dekle je mislilo, da mora tam zrak pač nezdrav biti.

Od Perma se gre proti Kazanu. Ta pot je naj dolgočasnejša. Germovje se vriva človeku pod noge. Vse krog je zaraščeno, pusto, osmojeno. Blisk ceplje ob hudi uri to germovje in zato je skor vsako drevce ožgano. In to pot je rahla Elizabeta obhoditi mogla.

Vse te zavere je Elizabeta krepko prenašala. Seveda niso bile tolke. Vreme lepo jo je spremljalo, in bil je ravno čas, ko so se vozniki vračali, ki so bli prej pregnane v Sibirijo spravljali. Za kak par kopek sta se včasih deklica in starček dalječ peljala. In tako sta prišla do bregovja reke Kame. Odtod je bilo kakih 200 verst do mesta Kazana. Pol poti sta tedaj potnika že prehodila. Ah! ko bi bili prihodni dnevi vsi tako srečni ostali, ko so bili dozdajšni... lahko bi se bilo vse zdelo Elizabeti. Ah bliža se viharo vreme, bližajo se nesrečne ure in skušajo Elizabetino moč.

Za nekoliko dni je misjonar že bolj in bolj slabél. Podpirala ga je Elizabeta in naslanjal se je ob svojo palico... ali pri vsem tem je pogosto moral počivati. Če se je tudi včasih vozil, je voz po slabih potah vendar gerdo škripal in se tresel, in to mu je vso moč pojemavalo. Ali duša njegova je ostala vsikdar krepka. — Težavno sta jo primahala Elizabeta in starček do Šarapulja, in v ti vasi bil je duhoven tako slab že, da ni mogel naprej. Spravijo ga tedaj v neko čumnato, — ah čudno revno: Okna so bile brez stekla, še kake klopi ali mize ni bilo viditi.

Malo slame na tleh je bila starčekova postelja. Veter je pihal skoz okna in Bog obvari, da bi bil bolnik le zaspati mogel.

Elizabeta se je te boleznici grozno ustrašila. Išče zdravnika, ali v celi vasi ni bilo nobenega. Terdoserčni ljudje se niso pečali za njo... in tako je bila ona edina prijateljca, ki je bolniku še malo postregala. Zamašuje okna s starimi cunjami in se napravi na polje. Tam je nabrala raznih rožic in zelišč in je duhovnemu zdravilo skuhala. Naučila se je bila to še domá. — Vendar pa je starček proti večeru zmiram bolj in bolj oslabel... ah in gorke solze so jele Elizabetino oko rositi. Večkrat je zapuščala čumnato, in je zunaj britko jokala. Čul je vendar misjonar njeno zdihovanje, in jokal se je sam, kjer njenih solz ustaviti ni mogel. Čutil je, da se smert bliža, in ni se je bal. Kako bi ga pa tudi smerti strah bilo? Do šestdeset let je marljivo delal v vinogradu gospodovem... in bi se Gospoda bal, če ponj prihaja?

„O moj Bog! — moli tiho in zase, — ne mermram proti tvoji sveti, večni volji, ali zdi se mi, da bi mirneje umerl, če bi do cilja pripeljal siroto, ki si mi jo izročil.“

Elizabeta smoleno bakljo prižge in celo noč bdi. Ko se dan zazna, mu da piti. Starček čuti, da skor ne bo mogel govoriti. Dvigne se v postelji, prime kozarc, ki mu ga deklica da in pravi:

„Moj Bog! priporočujem jo Onemu, ki nas uči, da nam še kozarc hladne vode poplača, ki ga žejnemu dajemo!“

Te besede stresejo ubogo Elizabeto v dno serca. Zdaj ve, da se zgodi, česar se je bala, — ve, da duhoven svojo smert že čuti... serce ji poka žalosti, pade pred posteljo na kolena in britko zdihuje.

„O moj Bog! ponavlja starček, — o Bog usmili se je, usmili se je!“

Bolezen je zmiram hujša. To misjonar britko čuti. Pravi torej Elizabeti:

„Hčerka moja! Pri Bogu in pri tvojih stariših te zarotujem, bodi mirna in poslušaj me.“

Elizabeta se sili in si briše solze. Starček pa se težavno dvigne na postelji in dalje govori:

„Ljubka moja! Dosti boš še preterpela, preden končaš pot do Petrograda. Sama boš hodila in vreme je slabo.“

Ali te nevarnosti so še majhne. Veče te še obdajo v carskem mestu. Tam je ljudstvo pokvarjeno. Tam je zapelivcov, da jih ni prešteti. Ali tolažim se, tvoje serce je terdno. Ti sama si gola čednost. Ne veruj sladkim ustam, če te mamijo, če ti blaga in zlata obetajo. Misli vselej, če si v nevaršini, da bi svoji materi, da bi dobremu očetu smertni meč v persi zabodla, če bi se dala zapeljati, če bi se pregrešila.“

„Ah! oče moj, ne bojte se ničesar...“

„Ne bojim se tudi ne. Si pobožna, si vredno dete našega večnega Gospoda in Očeta, in upam, da ostaneš terdna, če te večni Bog skuša. — Zdaj pa, ljubo dete, vzemi iz mojega plajša tamle ves denar, ki ga še imam. Dal mi ga je velikodušni Tobolski namestnik, ko mi je tebe izročil. Ne zagovori se nikdar, da nama je on pomagal, zakaj zastavil je po tem svoje življenje. Denar te pripelje že do Petrograda; tam obišči častitega patriarha in izporoči mu kaj od očeta Pavla. Ni me še menda pozabil, in podpiral te bo. Sam morebiti izroči cesarju tvojo prošnjo....“

Umiram, glej, in še na smertni postelji ti pravim, da še nisem vidil dekleta, kot si ti.

In tvoja čednost prej zadobi svoje plačilo na zemlji, kot morebiti jaz v nebesih . . . .“

Neha govoriti. Dihanje je postajalo bolj in bolj redko in težavno, in merzel pot mu stopa na čelo. Elizabeta skriva lice ob postelji in bridke solze toči. Vse je tiho, le težka sapa se čuje po čumnati. — Slednič sname misjonar mal križec iz vrata, ga poda Elizabeti, in tiho ji še pravi:

„Nà to le, moja hčerka! Vse je, kar še imam, in glej, kjer sem njega imel, ki je na tem križecu pripet, — mi ni ničesar manjkalo!“

Živo pritiska deklica majhni križec na svoje persi, ga poljubljuje in mije z vročimi solzami. Prepričana je, da starček skor stisne svoje okó . . . vsaj ji je naj dražše blago že izročil.

„Sirota — starček milo zdihuje — ne boj se ničesar več. Glej dobrega pastirja, čigavo podobo zdej na persih nosiš, nikdar te ne zapusti ta varh, in poda ti še več, kakor ti je uzel. On, ki drobne ptice živi, ki šteje pesek v puščavi, on tebe gotovo ne pozabi.“

„O oče moj, o oče moj! — kliče Elizabeta, in gorko stiska roko, ktero ji je bol-

nik podal, — o oče moj, zakaj me zapuščate?“

„Ljubo dete! tako je Božja volja. Uto-laži se, bodi mirna, . . . kmalo bom nad zemljo, bom gori. Tam hočem moliti za tebe, za tvoje stariše . . .“

Dalje starček ne more govoriti. Še mu se gibljejo ustnice, ali nobene besede ni več čuti. Oči povzdigne proti nebu, se zgrudi na slamo, še moli tiho tiho . . . in v molitvi za Elizabeto — ga je objela bleda smert. —

Starčeka ni bilo več. Zazibala se je duša kviško, duša, ki je za druge živela. Bridki jok Elizabetin je mnogo ljudi privabil. Izpraševali so jo, kaj da ji je. Ona ne odgovarja, kaže na merliča, in skor je bila čumnata polna radovednih. Mnog je res kar radoveden bil, in se je čudil nad lepim dekletom, ki je tarnalo za starčekom. Nekteri so siroto omilovali. Hišni gospodar pa se je le bal, da bi plačila ne dobil za stanico in za pičlo jed, ki jo je dajal bolniku. Kako je bil vesel, ko najde v plajšu mošnjo denarja. Žalosti je bila Elizabeta na njo pozabila. —

Skorej so bili tudi duhovni tukaj. Cerkveni služabniki prinesejo s seboj staro trugo, in starčeka vanjo položijo. Grenke solze se udirajo deklici po licu, ko mora spustiti merzlo roko, ktero je gorko poljubovala.

„Z Bogom!“ kliče in si z robcom lice krije, kot da bi si skriti hotla pusti, prazni svet, po katerem ima zdaj hoditi.

„O blaženi duh! ne zapuščaj uboge sirote!“ zdihuje in spet kliče svoje stariše: „O moj oče! o moja mati! ah, kaj počenjate zdaj le vi, ko sem jaz sama postala, sama v tuji zemlji!“ —

O tem pa se oglasijo žalostne, grobne pesmi. Devajo merliča na noslice, . . . in se napravljajo na pot do groba. Spremila je deklica svojega dobrotnika na zadnji hoji, spremila je onega, ki jo je vodil, podpiral, ki je v smertni bridkosti še za njo molil. —

Na desnem bregu reke Kame malo raz Sarapuljske vasi leži Sarapuljski mirodvor. Ograjen je z nizkim plotom. V sredi prostora stoji drobna hišica, tam se molitve opravljajo. Krog in krog je nasajenih mnogo križev, in blizo dvigajo tanke jele žalostno svoje verhovje proti nebu.

Mnogo ljudi je spremljalo merliča. Bilo jih je vsih narodov: Turkov, Arabov, Perzjanov . . . ki so se bli tamkej naselili. Nekteri so nosili bakle, nekteri sveče . . . in slagali so svoje petje s petjem duhovnih. Elizabeta je šla žalostna, tiha poleg njih. Skrivala je svoje solzno lice . . . ah poznala ni nikogar, poznala je le enega, ali tega ni več bilo.

Spustijo merliča v grob, in mašnik mu veržejo tri pesti persti v jamo . . . in tam — daleč od domovja spi prijatelj človeštva, — nepoznan, nečasten. To je plačilo za to, da je luč vere razširoval, tako hvalo mu svet vé. Ali tam gori drugači plačujejo!

Dolgo je klečala še Elizabeta ob hladnem grobu; solze, ki jih je takala, in pa serčna molitev so jo malo utolažile. In kdo ne pozna moči, ki jo molitev človeku vdihuje? Uzdiga se naš duh proti nebesom, in zaupanje v Boga se unema v persih, — in nesreča se nam manjša zdi. —

Elizabeta je žalovala, ali godernjala pa ni. Zahvaljevala se je Bogu, da jo je do semkaj tako srečno pripeljal, in „njegova je volja, če zdaj več terpim,“ — je djala. Zdelo se ji je, kot da bi se še enkrat od

doma ločila. Bila je spet brez pomoči, brez vodnika, ali bila je še pogumna, močna tudi, kot tedaj.

„O moj oče! o mati moja! — je govorila, — ne bojte se, vaša hči ne bo omagala!“

Tako je nagovarjala svoje stariše, kakor da bi bili vedili, kako se ji godi. In če jo je včasih spet strah podervil, je klicala očeta, je klicala mater, in spet je bila mirna.

„O ti blažni človek! — zdihuje dekle, kleče ob novi gomili svojega prijatelja, — o da sem te prej zgubila, predenj so te blagoslovili moj oče, moja mati! Oh kaka sreča, če oni ktereга blagoslovijo; o zakaj te sladkosti doživel nisi!“

In ko je noč prav že nahajala, čuti Elizabeta, da mora odtod. Ali spomin mu vendar še mora postaviti dobroserčnemu možu. Zapiše tedaj z ojstrim kamenčkom tele besede na lesni križec, ki so mu ga vsadili:

Pravičen je živel, pobožen je umerl; ali svet ne mara zato!

Potem zapusti kraj žalosti, in zamišljena se verne v gostivnico. Drugega dne se napravi na pot, in kerčmar ji da tri

rubeljne ¹³⁾, kateri so še čez račun ostali. Hvaležna in ginjena je prejela Eizabeta ta dar rajnega dobrotnika, skor se ji je zdelo, kot da bi ga ji bil iz nebes poslal. —

„Ah! — pravi, — ti moj ljubi Bog! še po njegovi smerti uživam njegove dobrote.“

In šla je dalje. Ah kolkokrat so močile njene solze suho zemljo, če je samotež stopala naprej v tujo deželo, med tuje ljudi.

— Če jo je včasih kak kmetič ali pa kak popotnik milo pogledal in jo kaj prašal . . . vselej je pomnila svojega prijatelja, ki je mesto nje odgovarjal, ki je zdaj v zemlji večno vtihnil. Če se je kak prazen voz memo nje peljal, ni si upala, voznika prositi, naj se malo ž njim pelje. In verh tega ni imela več, kot tri rubeljne . . . Kako varno jih je hranjevala, da bi ji le še ne bilo treba, skor kruha prositi. Zvečera je le v naj revniših bajtah postelje prosila; vsaj reveži tudi naj boljše serce imajo, saj naj bolj poznajo nesreče! —

Tako je počasi hodila. Še le perve dni mesca listopada je prišla v Kazan. Merzla, ojstra burja je pihala več dni zaporedam, in po reki Volgi so velike ledene ploše veršele. Ni bilo mogoče čez vodo

Brodarji si niso upali čez reko, kakor le za prav dober denar. Tega Elizabeta seveda ni imela. In tudi bi se bil težko kak potnik podstopil, da bi se bil po nevarni vodi vozil. — Ali Elizabeto je serce naprej gnalo; čakati mogla ni. Prosi brodarje. Ne upajo si črez, preden da voda čisto ne zamerzne.

„Kdaj pa bi vtegnila črez in črez zamerzniti?“ praša Elizabeta. V kakih štirnajstih dneh —“ odgovarjajo brodniki. Elizabeta noče odlagati. Gre do bregovja reke Volge in ponižno prosi brodnike rekoč:

„Za Boga prosim vas, prepeljite me. Prišla sem iz Tobolska in grem v Petrograd, da tam pri cesarju izprosim prostost svojim starišem. Ah imam malo denarja. Če bi morala štirnajst dni tukaj ostati, vse potratim, in kaj hočem potlej početi?“

Te besede so enega brodnika globoko ganile. Prime Elizabeto za roko, ter pravi: „Pojte, pojte, pobožno dekle. Hočem poskusiti, da Vas prepeljem. Dobro dekle ste in se Boga bojite in svojega očeta gorko ljubite. Nebeški oče nama bo pomagal. Pojdite.“

Stopita v čoln in krepko vesla brodnik do sred reke. Ali tam ne more naprej.

Dene dekleta na pleče in varno koraka ž njim po ledu in srečno sta prišla na un-kraj. Veselja in hvaležnosti se je Elizabeta solzila. Seže v žep in hoče verlemu možu kaj plačati. Ali mož je djal, viditi, da nima še čisto treh rubeljnov:

„Ubogo dekle! To je vse, kar imaš? In s to betvico hočeš do Petrograda priti? In še misliš, da bo Nikolaj Kisolov še kaj plačila jemal? Ah nikdar ne! Čakaj raji, hočem ti še nekaj dodati.“

To izgovori in ji poda majhen denarček, se loči od nje in pravi:

„Bog te vari, hčerka!“

Elizabeta vzemši denarček, ga ginjena gleda in reče:

„Ah, ljubi vinar, hranim te za očeta. Pričal boš, da je Bog njegovo molitev uslišal, da njegov blagoslov še zdaj nad menoj bdi.“ —

Vreme bilo je čisto in vedro. Le včasih je zagromela iz severne strani merzla burja. Štir dobre ure je bila Elizabeta spet obhodila. Trudna se je ogledovala po kaki bajti, kjer bi si odpočila. Nobene ni ugle-dala. Išče si tedaj pod milim Bogom kakega zavetja, kjer bi se vsaj vetra ubranila.

Našla je germovje, ki jo je varovalo. Blizo pa se je raztegala prostrana hosta. Mogočni hrastovi so se v njej dvigali, in hrastovi so dekleta pomnili, da je v Evropi; zakaj doma je bila le tankih jel navajena. O kako so ji bile zdaj domače drevesa drage! „Kdaj jih spet vidim, je zdihovala, — kdaj spet čujem milo šumenje? Ah kdaj spet objamem očeta, mater?“

Tako govore je stegala roke proti mestu Kazanskemu, ki je daleč na stermi pečini čepelo.

Po poti je Elizabeta večkrat gledala reči, ki so bridko žalost v njenem sercu budile. Danas pa je vidila pregnane, ktere so peljali v tuje kraje, da tam rudo kopljejo do smerti. Vklenjeni so bili, dva pa dva skupej. Nekteri so bili namenjeni v Nerčinsk, nekteri pa v Irkuck, da tam puste kraje naselijo. Danas so se ravno peljali pregnanci, ktere je sodnija obsodila, do kitajske meje; tam morajo ostati v gradu, kterega je ravno cesar na meji sozidal. Nekteri so hodili peš, nekteri so se vozili. Na vozeh pa je bilo mnogo zvezanih in nabasanih cul viditi . . . bilo je njihno prihodno premoženje. In ljudje so bili večidel

hudobneži, ktere bi morebiti drugi cesarji k smerti bili obsodili, — ali na Ruskem malokdo smert terpi zavolj kake krivice, — pošljejo ga raji v Sibirijo, ker je tam ljudi še zlo treba. Ti ljudi so se Elizabeti res smilili; pa kmalo vidi na nekem vozu nekoliko mož, katerim se je na licu poznalo, da so bli žlahnega stanu. Ah Elizabeta — ugledati jih, je solze pretakala; — pomnila je svojega očeta. — Bliža se jim in jim daruje seveda ne denarjev — zakaj denarja imela ni — pa daruje jim mnogo usmiljeno solzo.

Tri mesce skor je pošlo, ko je imela eden rubelj, zakaj po poti so ji bli dobri ruski kmetje zastonj mleka, sira in kruha dajali. Ali vender pa je Elizabeta res že uboga bila. Denar je že skor ves potrosila, in njena obleka je bila že silno revna. Komaj da jo je še le malo zime varovala. In zima bila je huda huda. Debel sneg je pokrival žalostno zemljo, in vendar je še zmirom dobro medlo. Mraz pa je bil tako ojster, da je sneg že v zraku zmerzoval. Zdelo se je človeku, kot da bi se led iz neba sipal. Včasih spet je strašen veter

razsajal, in je bil tako buren, da je dekle se v sneg zakopavati morala.

Enkrat je vihar silno pihal, in po zraku sneg raztepal . . . in snega bilo je skor vse temno. Težavno je bila Elizabeta gazila, kar ne more več: veter jo je zavihal in zgubila je pravo pot. Ni vedla kaj početi. Postoji. Blizo sebe ugleda terdo skalo, se ji bliža in jo terdo objame; tako se je vetru ustavljala! Nekolko časa je tam slonela, kar čuje nedaleč nek šum. Zdelo se ji je, da mora nek dom blizo biti. Gazi dalje in kmalo vidi pred seboj prekucnjen voz, in malo od voza slabo leseno bajto. Terka. Pride ji staro bablje odpirat.

„Ubogo dekle — pravi starka, viditi blede in trudno Elizabeto, — odkod pa hodiš čisto sama v takem vremenu?“

Elizabeta po navadi odpoveda:

„Prihajam iz Tobolska in grem v Petrograd, da tam pri cesarju izprosim milost svojemu očetu. —“

V hiši je sedel nek človek in je nalslanjal glavo ob roke.

Ko pa Elizabetine besede čuje, se dvigne in se nad tujko čudi.

Osupnjen pravi:

„Kaj si rekla? Ti prihajaš iz Sibirije, in potuješ sama v takem vremenu, potuješ zavolj svojega očeta? — — Ah moja ljuba hčer bi morebiti tudi prosila zame, ali ločili so me od nje, in ona si ne sanja, kje da živim, kod me vlačijo. Ah! nikdar je ne vidim več, in zato umerjem. Grenko je, grenko, daleč od svojih detet se potikati . . .“

Elizabeto besede te v serce zbodejo.

„Moj gospod, mu odgovarja, — upam, da oče ali pa mati že lahko kak kratek čas brez svojega deteta živita.“

„Zdaj ah poznam vsaj svojo nesrečo — povzame spet pregnani, — in bi hčeri sporočil, kaj da sem in kje da sem. Imam že pismo napisano. Gospodar onega prekucnjenege voza le bi ji pismo lahko izročil, ker se ravno v tisto mesto pelje, kjer moja hčerka biva. Ah ali ta mož tirja plačila . . . in jaz ne gleštam še ene kopeke ne. Oj! oj!“

Elizabeta seže po zadnji svoj rubelj. Sram jo je skor, ker nima več podariti.

„Nate, če je dosti“, reče tiho in sramljivo in poda dnar pregnanemu. Mož hvaležen stiska dobrotljivo roko, ter leti do voznika in mu ponudi pismo in rubelj. Voznik bil je za-

dovoljen. Tako se je dobroserčna deklica zadnega vinarja znebila. —

Burja vtihne. Elizabeta se spravlja na pot. Še serčno objame starko, ki ji je milo postregla, in ji na uho pravi, da bi mož ne čul: „Dobra tetka, ne morem vam plačati, zakaj ne gleštam ničesar več. Ponudim vam le blagoslov mojih starišev, in verujte mi, ta blagoslov je mnogo vreden.“

„Kaj? — se zavzame starka, — o uboga sirota. Vi ste vse dali?“

Elizabeta zarudeči; ne vé, kaj da bi rekla. Pregnani mož pa čuvši, zderkne pred njo na kolena in pravi:

„O angele moj, ki si mi vse daroval, ah ali ti ne morem s čem ustreči?“

Na mizi je ležal železen nož. Elizabeta seže po njem, si odreže kos ramnice ter ga dà možu rekoč:

„O Gospod! če pridete kedaj v Sibirijo, vidite tam Tobolskega cesarskega namestnika. Dajte mu to le, prosim vas lepo, ter mu recite: Elizabeta pošilja ta le kos svojim starišem . . . morebiti privoli, da ah mojemu očetu, moji materi ta ostanek naznani, da še živim.“

„Ah, pri Bogu vam to obljubim, odgovori pregnani. In če ne bom čisto suženj, ah skušal bom stakniti hišo, kjer vaši stariši prebivajo, pravil jim bom, kaj da ste mi danes storili.“

Kako je bila Elizabeta vesela! Mislila si je, kako čudno srečni da bodo njeni stariši, če kaj o njej zvedó. — Imela pa zdaj ni ničesar več, kot majhni denar, ki ji ga je brodnik pri reki Volgi daroval. In vendar je bila bogata: Zakaj osrečila je bila žalostnega očeta, vtolažila ubogo starko. — Glejte! toliko veljá majhen dar, če ga dobro serce daje in če je ravno v sili prav prihajal. —

Od Volodimira se gre proti mestu Pokrovskemu. Ta pot je zlo pusta. Viharji so bili veliko čisto pred Pokrovskim mestom razderli, ni bilo mogoče, po nji hoditi. Od ceste v plat se je raztegalo veliko močvirje, ki je bilo zmerznjeno. Po tem močvirju so mogli potniki proti Moskvi potožati, če je bilo ravno malo delj. Elizabeta se derži te steze in koraka pogumno čez ledeno močvirje. Seveda ni blo prav za prav nobene dobre steze, in zato ni čuda, da je deklica zablodila. Hodila je semtertje, dokler da trudna pod nekim germovjem počiva. — Tik

močvirja se širi neznano velika hosta. Tam se je bilo zlo tolovajev bati. Elizabeta bi se bila morebiti tega ustrašila, ko bila kaj imela. Ali tako ni gleštala denarja, in brez skerbi se je bila napravila na pot čez močvirje. Zgrešila jo je, kakor smo povedali, in trudna je obsedela pod nekim germovjem. Tam je izzula obutev, da bi jo malo posušila ob soncu, ki je ravno začelo slovo jemati. V sredi puščave, pred preveliko hosto, trudna, neznana poti . . . kam hoče zdaj sirota? Res jo je jelo skerbeti. Mrak nastaja. Elizabeta se dergne in gre naprej, iskaje prave steze, ali vsaj kake kočice, kjer bi prenočila. Kar čuje od daleč necega govoriti in že se zahvaluje Bogu, da je še ni zapustil. Skor jih čuje več, in kmalo vidi nekoliko ljudi, ki ravno iz hoste prihajajo. Gre jim vesela nasproti, ali ko jim je že bližej, jo nek strah začčenja prevzemati. Možje so tako divji, tako sirovo gledali, da je Elizabeta trepetala pred njimi. Skorej je mislila, da jo je Bog kaznoval, ker je bila tako prederzna, vsaj so ji prej že ljudje pravili, da je močvirje zavaljo tolovajev nevarno. Pade torej na kolena in prosi Boga, naj ji odpusti, naj jo varje. O tem je derhal do nje prišla, in

tolovaji obstanejo pred njo. Čudno se jim je zdelo, tako lepega dekleta v sredi puščave viditi. Prašajo jo, kaj da tukaj počenja, odkod da prihaja, kamo da gre? Elizabeta je odgovarjala po navadi, da prihaja od Tobolska in da gre v Petrograd, in pristavlja še, da je pravo pot zgubila, in da si hoče ravno kje kakega zavetja poiskati. Tolovaji jo potem izprašujejo, koliko da ima kaj denarja, ker tako daleč potuje? Elizabeta jim kaže majhin denarček, ki ga je od brodnika dobila.

„Ali je to vse?“ se čudijo tolovaji.

„Vse“, odverne deklica.

Tolovaji se spogledujejo, ali oni niso ginjeni . . . zakaj mnogoletne hudobije zatarejo mehkočutnost serčno; pa čudili so se ji vendar. Spoznali so, da jo neka nevidna moč varje, in zato si niso upali ji kaj žalega storiti, pa tudi kaj dobrega ji nočejo storiti . . . gredo naprej in pravijo:

„Pustimo jo, pustimo, zakaj njo zares Bog sam varje.“

Elizabeta se dvigne in beži kar more. Stopi v hosto, in ni dolgo hodila, kar vidi blizu majhno cerkvico, posvečeno Mariji devici. Tik cerkvice je stal nizek steber, na

kterem je bilo zapisano, kod steza do tega in onega grada pelje. Elizabeta je čutila, da jo je Bog rešil, in hvaležna se zgrudi ob tla in moli. Ni bila več trudna. Nada in up sta ji novo moč dajala. Kmalo spet vidi reko Volgo, prek ktere se je šlo proti Moskvi, in vidi tudi skor Pokrovsko vas, ki bi se lahko tudi mesto imenovala, bila je čedna in prostorna. Malo raz vasi ali mesta najde deklica nek star in pol razdert žensk samostan. Hiti tje in zaupno poterka na vrata. Pripoveduje tam o svojem potovanju in nune so jo serčno sprejele. Spet je našla Elizabeta kako mehkočutno serce. Zdelo se ji je skor, kot da bi doma pri svoji ljubi mamki bila. Njena pripoved je nune zlo ganila, in vse so se dekletu zlo čudile. Le žal jim je bilo, da ji za naprej pomagati ne morejo. Samostan je bil ubog, in nune so živele od milodarov. Vendar pa ženke pobožne niso hotle, da bi Elizabeta razcapana in brez obuvala dalej potovala. Sleči je morala raztergano svojo obleko, in vsaka nuna ji je kaj podarila; tako je bila Elizabeta dobro opravljena. Sperva skor ničesar ni hotla uzeti, ker je vidila, da so nune

same zlo zlo sirote, ali nune ji kažejo na samostansko zidovje, ter pravijo:

„Imamo vendar svoj dom, ljubo dekle; vi še tega nimate. Kar drugega kaj imamo, je vaše, zakaj revniši ste, ko smo mé.“

In zdaj se napravi Elizabeta na pot proti Moskvi. Ugledavši to prestaro carsko mesto se je čez vse čudila. Kaj takega si ni nikoli mislila. Gomzelo je ljudi po ulicah, iz vseh krajev sveta bilo je tukaj ljudstva, in dalej ko je šla, več ga je bilo. Sto in sto kočij, sani, mož in žensk je vidila. — Prebivališča pa si je poiskala v neki vasi pred mestom. Tudi v vasi je bilo vse polno ptujcov. Ah za kako malo sobico kolko so plačevali . . . in deklica ni imela ničesar! Mnogo solzo je pretakala, če je kje kako slabo jed dobila, ali kako pest slame, da si je na njej počila. Ali zato se ni preveč ponižala; vsaj je Bog vedel, zakaj da terpi, vsaj je bila očetova sreča njen cilj in konec. Terdno je verovala, da le svojo sveto dolžnost spolnuje, in vesela je bila, ker je še tako terpela za svoje stariše. —

O tem se oglasijo vsih strani zvonovi, in vsih je čula Elizabeta cesarjevo ime izgovarjati. Topovi so gromeli, da jo je bilo

strah; nikdar še ni takega bučenja slišala. Boječa vprašuje deklica nekoliko bogato oblečenih gospodov, kaj da to vse pomenja?

Cesar se Moskvi bliža“, ji odpovedajo.

„Kaj? — se čudi deklica, — ali ni v Petrogradu?“

Gospodje jo debelo gledajo, smili se jim deklica, ki še tega ni vedla, in pravijo ji:

„Kaj? siromaško, kaj še ne veš, da pride car Aleksander v Moskvo; tukaj se da kronati?“

Veselja in zavzetja se Elizabeta solzi. Bog ji je pomagal, Bog ji je cesarja nasproti poslal, in verh tega je prišla v Moskvo ravno ob času kronanja. Tedaj ravno zabi serce, da ima čversto, da ima strašno pravično biti, tedaj se nagiba milosti in osrečuje nesrečne in odpira ječe in tamnice.

„Ah! — pravi Elizabeta, — ah moj oče, zakaj sama vživam le nade tega veselja? Ah zakaj vam ne morem sporočiti, kedar sem srečna!“

Mesca marca leta 1801 došla je Elizabeta v veliko glavno mesto Moskvo. Mislila je, da je zdaj konec težav in nesreč, ali

ubožica se je zmotila. Hodila je po mestu in je vidila ponosne hiše, ki so si je zdele kot cesarski gradovi. Blizo njih je spet gledala nizke bajte kot v kaki vasi, prišla je v hosto, na polje in je menila, da je raz mesta. To je bilo sprehajališče Moskvičanov. Hodila je delj med tem drevjem. Silno ljudi je gomzelo tam, kočije so prihajale in odhajale, vse je govorilo o slovesnosti cesarjevega kronanja. Vsih strani so zvoneli zvonovi, in gromeči topovi so bučali, da je bilo kaj. Elizabeta se bliža cesarski hiši, ki se Kremlj imenuje. Tam je bila čudna stiska, ljudje so se semtertje prerivali, okoli in okoli pa so bili prižgani kupi lesa.

Elizabeta stopa do enega ognja in se boječe blizo nja usede. Bila je trudna hoje in mraza. Cel dan je bila hodila, gledala je visoke prelepe hiše, prosila je poslopja . . . ali nobeden se ni za njo pečal.

O tem se noč bliža, in ojster mraz je nastajal. Uboga Elizabeta ves dan ni ničesar jedla. Vedla ni, kaj bi počela. Vsakega človeka je pogledala, da bi našla kako milo, kako prijazno lice, da bi prosila za majhen dar. Ali nje nobeden ni pogledal, ker ni ničesar potreboval od nje. Derznila

se je in prosila v nar revniših kočah, da bi jo prenočili, — povsod so jo odpravljali.

Zakaj vsaka luknja, vsaka naj slabeja postelja se je dobro plačevala . . . kdo bi bil tedaj Elizabeti kaj zastonj dajal?

Verne se dekle spet do Kremlja in sede spet ob planem in pretaka bridke solze; skor ni mogla še kruha podrobiti, kterega ji je neka miloserčna starka podala. Malo da ni jela roke stegati, in po beraško prositi milodara . . . ali ponosno serce ji je roko ustavilo. Vendar pa je zima tako hudo pritiskala, da je bilo njeno življenje v nevarnosti, ah in življenje ni bilo več njeno. Podarila ga je svojim starišem.

Premaga toraj ponosno svoje serce, pokrije oko z eno roko, drugo pa stega proti gospodu, ki je ravno memo nje šel, in pravi:

„V imenu vašega očeta, ki vas ljubi, v imenu matere, ki vas je rodila, prosim Vas, darujte mi nekaj, da bi si posteljo plačala.“

Gospod, kterega je ogovorila, postoji in ogleda deklico pri svitlobi.

„Mlada deklica, — pravi — to ni lepo, da beračite. Ali bi ne mogli delati? Če je človek mlad, si mora živež že sam slu-

žiti. Bog vas obvari, meni berači niso po volji.“ Izgovori in odide.

Nesrečna Elizabeta povzdigne svoje oko proti nebu, kot da bi si tam gor prijatelja iskala. Njena vest bila je čista, njeno serce je ni moglo grajati. Bila je nesrečna, pa nesreče ni kriva bila. — Spet prosi. Nekteri pa so ji dajali kaj malega, ah pa bilo je premalo za njene potrebe. —

Pozno bilo je že. Ljudje so se že razgubljevali, ker je črna noč nastajala. Elizabeta se ni ganila.

Plameni so jeli vgašati in straža pred Kremljem je hodila semtertje po tergu. Opazivši Elizabeto jo praša, zakaj da je tukej ostala? Deklico je strah vojšakov; obilne solze se ji udirajo po licu, govoriti pa besedice ni mogla. Vojšaki terdoserčni se vstopijo okoli nje, ter je še enkrat prašajo, kaj da tukaj čaka. Tedaj Elizabeta trepetaje odgovori:

„Prišla sem iz Tobolska, da bi pri carji prosila milosti za svojega očeta. Peš sem hodila do semkej, in ker vinarja nisem gleštala, me nihče prenočiti ni hotel.“ Pri teh besedah se vojšaki na vso moč krohotajo; menijo, da se dekle laže. Nedolžna

Elizabeta hoče zbežati, ali vojšaki je ne pustijo.

„O moj Bog v nebesih! o moj oče — se joka sirota, ah ali mi ne pridete na pomoč? Ali ste pozabili uboge Elizabete?“

Smeh in jok sta kmalo več ljudi privabila, ki začenjajo godernjati nad terdoserčnostjo vojšakov. Elizabeta povzdiga roke in kliče:

„Bog mi je priča, da se ne lažem. Peš prihajam iz Tobolska, da izprosim milost svojemu očetu. Rešite me, ah rešite, da ne umerjem prej, preden da je moj oče srečen.“

Te besede so vsako serce ganile. Vsi se ji bližajo, da bi ji pomagali. Nek gospod pa pravi:

„Jaz sem gospodar velike gostivnice k svetemu Vasilji na tergu. Jaz hočem deklico prenočiti. Zdi se mi, da ni čisto nizkega stanú. Dovolite, da gre z menoj.“

Vojšaki nekoliko ganjeni je ne zadržujejo. Elizabeta okleplje noge svojega rešitelja; ali mož jo vzdigne in jo pelje na svoj dom, ki ni bil daleč.

„Nimam ti zares nobene izbe dati, vse so že polne tujcov. Pa moja žena

te hoče dans prenočiti. Ona je dobra in miloserčna.“

— Elizabeta se veselja joka in ne reče besedice ne. Mož jo pelje v neko majhno sobo, kjer je mlada ženska za toplo pečjo lepega deteta zibala. Ustane, ko vidi moža in tujega dekleta. Mož ji pove, iz kake nevarnosti da je siroto rešil, in kako ji je gostoljubnost obetal v imenu svoje žene. Ženi bilo je to čisto všeč. Prime Elizabeto za roko in milega glasu pravi:

„Sirotko, kako je blede in žalostna. Utolažite se, poskerbimo za vas, kolikor nam mogoče. Drugokrat pa ne ostajajte tako pozno na ulici. V velikih mestih se mlado dekletu ne sme nikoli tako zapozniti.“

Elizabeta pa odgovori, da ni mogla strehe najti, da so jo povsod odganjali, ker je uboga. Pripoveduje dalej o svojem potovanju in o svojej nesreči. Mlada žena je solze prelivala pri Elizabetinih besedah, mož je ginjen poleg nje stal.

Ko je govoriti nehala, pravi Jakob Rosi kerčmar:

„Seveda me nihče ne pozna v mestu. Ali verjemite mi, da hočem vse za vas storiti, kar bi le zase storil.“

Mladá žena objame moža, ker je tako mehkega serca do nesrečnega dekleta in praša Elizabeto, ali nobenega ne pozna, ki bi jo do cesarja peljal. —

„Nobenega“ pravi deklica. Ni htela Smolova imenovati.

Kako bi ji bil tudi on pomagal? Bog vé, kako daleč da je bil?

„Nič ne marajte zato — odgovori mlada žena — car naš je milostliv, vaša pobožnost vas popelje do njega.“

„Da, da! seže Jakob Rosi v besedo, — jutri se bo kronal car Aleksander, lahko ga dobite na poti do cerkve. Pokleknite pred njega, prosite, naj se vašega očeta usmili. Jaz sam vas spremljem tje . . .“

„Ah! moji prijatelji — glasno in ginjeno pravi Elizabeta, — Bog vas čuje in moji stariši vas blagoslovijo. Vi me peljete pred noge mojega carja . . . Morebiti boste priča naj večje moje sreče. Če zadobim milost svojemu očetu, če mi bo mogoče, mu jo sporočiti, . . . boste vi ah priča neizrečenega veselja.“

Dalje ni mogla govoriti. Mislila si je naj večjo svojo srečo. Skor jo je strah, tolko veselja vžiti. Dobrotniki njeni ji pravijo mnogo o milosti carja Aleksandra. Elizabeta jih je

poslušala, poslušala bi jih morebiti celo noč, ali blo je že pozno. Jakob Rosi je šel pod streho spat. Njegova žena in pa Elizabeta ste v eni izbi spale. —

Dolgo deklica zaspati ni mogla. Njeno serce blo je ginjeno in nemirno. Zahvalovala se je Bogu za vse dobrote in tudi za vse terplenje, vsaj jo je terplenje semkej pripeljalo, kjer je našla dobre ljudi, usmiljene serca. — Ko jo spanje obviije, je le še vendar sanjala o svoji preveliki sreči. Vidila je v sanjah svojega očeta, svojo mater, kako se veselja jokata. Zdelo se ji je spet, kakor bi čula milo besedo cesarjevo. Tako so jo sanje motile do jutra.

Na vse zgodaj so se drugega dne oglasili topovi in zvonovi. Vsih strani se je čulo glasno hobnanje in radostno vpitje Moskvičanov. Elizabeta se je lepo oblekla, ker ji je njena dobrotnica oblačilo posodila. Meša se zdaj z Jakobom vred med ljudi, in oba gresta do velike cerkve Kristusovega vnebohojenja, kjer se ima car Aleksander kronati.

Več ko tisuč sveč je gorelo v cerkvi. Na zlatem tronu je sedel car Aleksander in njegova mlada žena poleg njega. Bila sta oba prebogato oblečena. Cesarica poklekne pred

svojim gospodarjem in prejme krono iz njegovih rok. Postavi jo na glavo in prečudno je bila lepa viditi. Poleg nje je stal častivredni Platon, patriarh moskovski, in goreče njegove besede so spominjale cesarja vsih dolžnosti. Kaže mu vse brezštevne narode, nad katerimi bo vladal. Iz vsakega naroda je bilo mnogo vojšakov, gospode in drugih ljudi v cerkvi. Kaže mu Kamčadale ¹⁴⁾, ki daleč v Aziji prebivajo; kaže mu Samojede ¹⁵⁾, ki so daleč od reke Jenizeje ¹⁶⁾ prišli, kjer večna zima brije, kjer se ne žanje rumeno žito, kjer se nobeno zerno ne cimi; kaže mu Astrahanske prebivavce, pri katerih smokve in drugo sladko sadovje zori; kaže mu rodove, ki daleč v severni Ameriki stanujejo; kaže mu zadnič narode, ki se mešajo poleg črnega morja, ki mejijo proti Kitajskemu, Perzjanskemu in Mogulskemu cesarstvu . . . kaže mu vse narode, ki pol sveta zavzemajo in se njemu klanjajo. —

„Gospodar naj večega cesarstva na svetu! — pravi dalje patriarh; — prevzameš peti del cele zemlje . . . ne pozabi tedaj, da te Bog v nebesih nekdanj upraša, kako si varoval toliko milijonov ljudi, ne pozabi, da boš ti kriv krivice, ktera se kakemu pobožnemu godi, če

za njo veš. — Kraljij tedaj, siloviti gospodar!
kraljij pravično, milo!“

Te besede so mladega carja zlo ganile. In bilo je v cerkvi še eno serce, ganjeno in nemirno, bilo je ono serce, ktere se je zeliti hotlo pred veličastnim cesarskim prestolom. —

Zdaj je govoril car slovesno prisego, da hoče skerbeti za srečo vsih svojih podložnih, in Elizabeti se je zdelo, kot da bi bila ta beseda vse okove razdrobila, vso nesrečo odvzela. Ni mogla več čakati. S čudno močjo preriva ljudstvo, si gazi pot do cesarja in se zgrudi pred veličastni prestol. „Usmili, usmili! se!“ kliče, in ta klik bil je slovesnost ustavil. Ljudje začenjajo godernjati, straža stopi bliže in vleče Elizabeto iz cerkve.

Ali car ni hotel, da bi ga bil dan današni kdo zastonj prosil. Zapove torej enemu svojih častnikov (oficirjev), naj upraša dekleta, kaj da hoče. Častnik gre iz cerkve, čuje jok nesrečnice . . . čuden se mu zdi, hiti do nje, spozna jo . . . „ona je Elizabeta!“ zakliče. Deklica ni mogla verjeti toliko srečo, ni mogla verjeti, da pred njo stoji — Smolov. Ali bil je njegov glas, ni se mogla motiti. Molčé ga

gleda. Smolov se jej bliža, jo prime za roko in pravi :

„Elizabetha, ali si ti? Ah odkod prihajaš, drago serce?“

„Prišla sem iz Tobolska.“

„Iz Tobolska, sama, peš?“

Ginjena čuje Elizabetha te besede in pravi :

„Da, sama sem došla, peš hodila, da izprosim milost svojemu očetu, ali odganjajo me od prestola, vlečejo me izpred mojega milega cesarja.“

„Pojdi, pojdi Elizabetha — navdušen reče Smolov, jaz sam te popeljem do cesarja. Pojdi, naj čuje tvojo prošnjo, naj čuje tvoj glas . . . ne bo gluha, ne bo neusmiljena!“

In rije vojšake vstran in pelje Elizabeto do cerkve. —

Ravno zapušča cesarjeva družba svetišče, car se bliža vratom in urno prime Smolov Elizabeto za roko, poklekne ž njo pred veličastvom in kliče :

„Gospodar mogočni! Čuj glas nesreče in čednosti. Glej tukej v prahu pred teboj prosi hčer nesrečnega Stanislava Potockega. Prihaja iz puščav Ižimskih, kjer njeni stariši že dvanajst let zdihujejo, in prihaja sama brez

pomoči, prihaja peš, da se zgrudi pred teboj in izprosi milost svojemu očetu!“

Elizabeta stegne roke proti nebu in pravi: „Milost, milost mojemu očetu, o velikodušni car!“

Vsa množica se čudi, car sam bil je zavzet. Slabo bil je dozdej mislil o Stanislavu, ali danas se vsaka slaba misel zgubi, vsaj hčer nesrečnika vidi, in oče take hčeri ne more biti hudobnež. In če je bil tudi, — danas bi bil Aleksander odpustil. —

„Vaš oče je prost, — pravi car, in privolujem vam, da se sme verniti.“

Elizabeta ničesar več ni čula. Pri besedah: „sme se verniti“ — jo prevzame prevelika radost in se zgrudi na tla. Odnese jo skoz preveliko množico. Ljudje se umikajo in glasno slavijo njeno krepost in milost cesarjevo. Nesejo jo na dom Jakoba Rosi-a. Tam se počasi spet zavé. Pervi človek, ki ga spet vidi, bil je Smolov. Stal je pred njo in precej ponavlja spet cesarjevo besedo:

„Elizabeta, vaš oče je prost, in privolujem, da se sme verniti.“

Deklica še ni mogla govoriti; ali v očeh ji je bil bral serčno, preveliko veselje.

Več dni je preteklo, preden je car svojo milost do Potockega v pisanem pismu izgovoril. Zakaj pregledati so se morale tožbe zoper njega. Car jih je sam pregledoval, in vidil je, da mora po sami pravici prost biti Stanislav.

Nekega jutra je Smolov prej Elizabeto obiskal, kot drugekrati, in poda ji zapečaten list cesarjev.

„Glejte! — pravi, pismo; mojemu očetu ga pošilja car, da vašega oprostí.“

Vzamši list, ga pritisne na usta, in ga sto in stokrat poljubuje:

„Ali to ni še vse, — pravi dalje Smolov; naš premilostljivi car povrača vašemu očetu tudi vse njegove časti in bogastva, in vse mu je spet odperto, kar druge ljudi osrečuje. Poslanec, ki bo to pismo nesel, že jutri odide. Meni je car privolil, da smem ž njim.“

„Ah in jaz? — živo praša Elizabeta, ah ali jaz ne pojdem z Vami?“

„Ah, seveda pojedete. Kdo drug je vreden, vašega očeta razveseliti, kdo mu oznaniti, da je prost, da je srečen? Vedel sem, da hočete domu in spomnil sem bil carja tega. Ginjen je bil in vas je hvalil; meni pa je naročil oznaniti, da

vam daje svojo kočijo in dve ženski, naj vam po poti strežejo. Za pot pa vam pošilja tisuč rubeljnov, — nate jih tukej le.“

Elizabeta pogleda Smolova in mu pravi: „Odkar vas poznam, se ne vem spomniti kake dobrote, h kateri bi mi ne bili vi pripomogli. Brez vas bi ne bil moj oče prost, brez vas bi nikdar ne bil vidil svoje domovine. Ah! vam gre, da mu naznanite srečo, zakaj njegovo veselje je edino vredno plačila za vaše zasluge! —“

„Ne, ne, Elizabeta, to srečo ste vi zaslužili. Kar se mene tiče, jaz upam boljšega plačila?“

Boljšega plačila! — kliče devica, — ah moj Bog, kako je to?“

Smolov je hotel kaj govoriti — ali pomislil se je. Pobesi svoje oko in dolgo molči. Zadnič pravi:

„Povedati vam hočem to pred vašim očetom..“

Preden je Elizabeta Moskvo zapustila, je še obilno obdarovala svoje domače ljudi, pri katerih je stanovala. Obdarila je tudi po poti Nikolaja brodnika. Pridši namreč do Volge se ga je spomnila. Prašala je po njem in pravili so

ji, da je enkrat teško padel, in da je bolán in velik siromak. Precej gre Elizabeta do njega, ali ne uboga, kot nekdej. Stopivši v njegovo sobo ga vidi bolnega na suhi slami, krog pa majhne otroke, ki so lakote jokali. Brodnik Elizabete ni več poznal, bila je bogato oblečena in imenitna. Ona seže tedaj po majhni denarček, ki ga ji je dal in mu ga pokaže. Spomni ga, kaj da je za njo storil — in sto svetlih rubeljnov je bilo njegovo plačilo.

„Nate! — mu pravi; ljubezen do nesrečnih ne sije zastonj po svetu. Nate tole, kar ste mi dali, nate, kar vam Bog zato pošilja. —“

Elizabeti se je sila mudilo domu. Potovala je noč in dan. Ali v Sarapulju je hotla ostati in obiskati grob ubogega misjonarja. To je bila otroška dolžnost; in Elizabeta je ni nikoli pozabila. Spet je gledala križec, ki so mu ga bili postavili, gledala je kraj, kjer je toliko solz pretočila; ali tudi zdaj jih je točila, pa sladkeje, kot tedaj. Zdelo se ji je, kot da bi misjonar v nebesih se veselil in gledal Elizabeto srečno in kot bi njegovo veselje zato še večje postajalo:

V Tobolsk pridši se je serčno zahvalila Elizabeta namestniku, gospodu Smolovu.

Ah kako veselje je bilo, ko sta bila Elizabeta in mladi Smolov pri Smolovem očetu. — Ali še ni vidila starišev. Prepovedala je, starišem naznaniti, da pride. Bili se zdravi, to je v Tobolsku, to je tudi v Zaimki zvedla. Nenadoma jih je hotla razveseliti, in le Smolov jo je smel spremljati. Oh! kako ji je serce bilo, ko je stopala iz hoste, ko je vsako jelo, vsako germovje spet spoznavala! Vidi očetovo bajto. Hiti in spet postaja. Veselja se trese, boji. Ah tako je serce človeško! Želimo si sreče, in če nam prihaja, nas je sreče strah. —

Nasloni se na Smolova in pravi Elizabeta:

„Ah! če mater bolno najdem!“
Tak strah ji je bil malo umiril preveliko veselje. Spet je terdna, krepka. Hiti naprej, stopi na prag, čuje glas, ah pozna ga dobro. Serce se ji stiska, kliče očeta, mater, — vrata se odprejo, vidi očeta, — mati prihiti, — in objemajo se trije srečni, — presrečni.

„Nate jo — kliče Smolov, nate prostost, ki vam jo donaša. Vse je premagala, vse je dobila.“

Ali te besede Špringerju in Fedori niso veselja povišale, morebiti da jih še čula nista. Ah preveč ju je prevzemalo, da sta hčer spet dobila, ki ju noče več zapustiti.

D drugega blaga si na svetu danas nista že lela.

Dolgo so bili vsi trije skor nesvesti svojih sil. Govorili so zmešano, zdihovali so, objemali se — prevelike radosti. Zadnič poklekne Smolov pred Potockega in pravi: „Ah! imate več, kot enega samega otroka. Do danas me je Elizabeta svojega brata imenovala, ali tukej pred vami, pred njo mi morebiti drugo ime da.“

Elizabeta prime očeta im mater za roko in pravi:

„Brez njega morebiti, da bi ne bila tukej. On me je peljal pred noge usmiljenega cesarja, on je za me govoril, on je izprosil vašo prostost, on vam povrača vašo domovino, on me je pripeljal v vaše naročje. O moja mati, reci, kako naj se imenuje moja hvaležnost proti njemu. O moj oče! povej, kako mu vse poplačam?“

Fedora pritiska svojo hčer na gorko serce in odgovori:

„Tvoja hvala naj bo ljubezen, ktero jaz čutim do tvojega očeta.“

„Serce tvoje je dar neprecenljiv,“ dostavi Špringer živo.

In zdaj zedini devica mladenčevo roko z očetovo in materno in sramožljivo pravi Smolovu:

„Ali mi obljubite, da jih nikdar ne zapustite?“

O moj Bog! — kliče Smolov; ali prav čujem? Stariši mi jo dajejo in ona hoče moja biti?“

Dalje ni mogel govoriti. Vsi so bili presrečni. Bila je srečna mati, ker je hčerko spet dobila, bil je srečen in ponosen oče, ker ga je sama njegova hči rešila; srečna bila je Elizabeta, ker je že — nježno mlada — spolnila naj svetejše svoje dolžnosti, — ali vsa ta sreča še ni bila nič proti njegovi, kakor je Smolov mislil.

Bilo bi še popisati, kako da so se pomenkovali stariši z Elizabeto od potovanja, kako si pravili, da jih je strašna žalost terla, ko je hčerka odšla; kako da je oni pregnani mož prinesel jim kos Elizabetinih ramnic, kako je solze pretakal delj nje miloserčnosti; bilo bi še povedati, kako da so zapustili kraj

pregnanstva, kraj žalosti, kako da so se povernili v ljubo domovino, — ali naj bo dosti. Žalost in nesreča se še da popisati, ali pri veselju in sreči peresu besed zmanjuje.

Elizabeta je živela pri svojih v ljubi, dragi domovini, spoštovana in slavna. Oče je presrečen, mati presrečna, in presrečna Elizabeta se vda možu, ktereга si je sama izbrala, in kateri je bil vreden med vsimi tako žlahnega sercá.

Glejte! tako napaja nebo tisto rodovino s svojim blagoslovom, v kateri nedolžnost, čistost, gorka ljubezen v otrokih živi in cveti! —

Nektere reči kratko razjasnjene.

1. Ledeno ali severno morje imenovano, se razprostira na severni meji Europe, Azije in Amerike. Na njegovem neizmernem primorju se nahajajo tri imenitne luke ali barkostaje: Kola, Arhangelsk in Mezenj.

2. Versta. Rusi računijo po verstah, kakor mi po miljah.

3. Severna luč, rusko severnoje sijanje imenovana, je viditi v severnih deželah. Razpeta, kakor mavrica po nebesu, razsvetluje ponoči tamne severne kraje, kakor pri nas ljuba lunica sije.

4. Ižimsko okrožje, po reki Ižim tako imenovano, se razprostira na južni strani Tobolska.

5. Kirgizi so narod tatarski. Razdeljeni so v tri čete: Velko, srednjo in malo. Stepa ižimska jih loči od Sibirijske. Imenujejo jih tudi Kajzake.

6. Reka Tobol izvira v zemlji Kirgizov. Blizo mesta Tobolska se staka v reko Irtiš. Njegovi bregi so nizki, da v spomladi reka pogosto celo okrajno poplavlja.

7. Stepe niso močvirne pustinje, ampak neobdelane planjave in večidel brez prebivavcev. Semtertje so z visoko travo obraščene in z raznim germovjem pokrite.

Kočovavni narodi se skitajo s svojimi čedami po njih.

Sem pa tam so pa te stepe tudi peščovnate in puste.

8. Uralske planine mejijo Evropo in severno Azijo. Ural je beseda tatarska in pomenja toliko, kakor pas. Rusi imenujejo te gore tudi Kamenoj in Zemnoj pojas. Raztegajo se od juga do severja 1500 milj na dolgo. Razločuje se: Ural Kirgizki; Ural rudobogati in Ural pusti; ta poslednji sega tje do lednega morja. Naj višji verh je Baškirej. Deset ali dvanajst večih rek izvira v teh planinah. Pokrite so večidel z gostim lesovjem; tudi obilno rud se v njih nahaja.

9. Berezov je sibirsko mesto na severozapadni strani, kakih 170 milj od Tobolska. Knez Menčikov je tukaj leta 1729 v pregnanstvu umerl. Berezovsko okrožje je posebno bogato zlate rude.

10. Severno morje, katero se tukej v misel jemlje, je morje med Azijo in severno Ameriko, ki se sploh južno ali tiho morje imenuje.

11. Kibitka se imenuje lahek voz, kakor so na Rusovskem v navadi. Stoji na zadnih kolesih in je dosti dolg, da človek v njem ležati more.

12. Baškiri so narod azijske Azije. Stanujejo posebno v Sibirii, na Volgi in Uralu. Po letu bivajo s svojimi čedami pod šotori, po zimi pa v revnih kočicah. Njih vera je mahomedanska.

13. Rubljev se razločujejo tri verste v Rusii: 1 srebreni, okoli 18 gld. sr., 2. popirnati, po 5 gld., 12. kr. sr. 3. bakreni, ki so naj manje vrednosti.

14. Kamčadali se imenujejo prebivavci Kamčatke. Pes je njih naj potrebniše živinče.

15. Samojeđi so narod tatarski: Živé v severni Rusii.

16. Jenizej, velika reka v Sibirii. Tatari in Mongoli jo imenujejo Kem. Poteka iz dveh rek Kamsare in Vejkema, ki obe v kinezki Songorii izvirate. Teče proti severju in se izliva v severno ledeno morje.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS 0

00000442531

